

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Bc. Markéta Říhová

Humanitární intervence a legalita použití síly

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Humanitární intervence a legalita použití síly vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 90458 znaků včetně mezer.

V Praze dne 30.7.2021

.....

Bc. Markéta Říhová

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Petře Měšťánkové, Ph.D. za vstřícné vedení práce a velmi cenné připomínky, které mi poskytla v průběhu psaní.

Ráda bych také poděkovala svým nejbližším za jejich podporu a zázemí, které mi poskytli během studia.

Obsah

Seznam zkratk.....	4
Úvod	5
1. Pojem humanitární intervence	6
1.1 Legalita a legitimita humanitární intervence	9
1.2 Zákaz použití síly	10
1.2.1 Počátky omezování použití síly.....	10
1.2.2 Současná právní úprava zákazu použití síly v mezinárodním právu	16
1.2.3 Výjimky ze zákazu použití síly	20
2. Možnosti zásahu do státní suverenity	22
3. Koncept Responsibility to Protect	24
3.1 Pilíře Konceptu Responsibility to Protect.....	25
3.1.1 První pilíř.....	25
3.1.2 Druhý pilíř.....	26
3.1.3 Třetí pilíř	27
3.2 Definice zločinů dle Závěrečného dokumentu	28
4. Konflikt v Bosně a Hercegovině	30
4.1 Události předcházející konfliktu	31
4.2 Vznik konfliktu	33
4.3 Vojenská intervence v BaH a její kritéria	37
Závěr.....	39
Zdroje	40
Abstrakt	46
Klíčová slova	47

Seznam zkratek

OSN	Organizace spojených národů
USA	Spojené státy americké
MHP	Mezinárodní humanitární právo
ČK	Červený kříž
MVČK	Mezinárodní výbor červeného kříže
NATO	Severoatlantická aliance
R2P	Responsibility to protect
RB	Rada bezpečnosti
ICISS	Mezinárodní komise pro intervenci a státní suverenitu
ICG	International crisis group
ICC	International criminal court
BaH	Bosna a Hercegovina
HDZ	Chorvatské demokratické společenství
SRP	Srbská demokratická strana
SDA	Strana demokratické akce
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
UNPROFOR	United Nations Protection Force

Úvod

„Pravidla pro použití války jsou začátkem míru.“ — Tomáš Akvinský

Pojem humanitární intervence spadá mezi zvláště citlivá témata. Důvodem je diskuze teoretiků o účasti státu ve vnitřních záležitostech intervenované země, za předpokladu, že dochází k porušování základních lidských práv. V rámci intervence dochází ke střetu mezi základními lidskými právy, která jsou porušována, a zásadou státní suverenity a s ní související zásadou nevměšování se do vnitřních záležitostí státu.

Uvedená práce nahlíží na problematiku humanitární intervence z pohledu mezinárodněprávního. Jelikož se jedná o nástroj spadající pod institut užití síly s cílem chránit lidská práva, pak nás může napadnout myšlenka, zda je humanitární intervence jednou z výjimek zákazu použití síly.

Humanitární intervence je konceptem, který je využíván v různých vědních disciplínách, od nauky mezinárodního práva veřejného, přes studia mezinárodních vztahů, po filozofické či etické analýzy. V rámci mezinárodního práva se s tímto termínem

Od ukončení druhé světové války proběhl nespočet konfliktů a válek, jež si vyžádaly ztráty na lidských životech.

Uvnitř mezinárodního společenství jsou vedeny diskuze, zda a jaký právní základ může být přidělen vojenské intervenci, za jakých podmínek by tato intervence mohla být oprávněná, nebo kdo by obdržel pravomoc nařídit a vykonat danou intervenci.

Diplomová práce si klade za cíl porovnat mezinárodně-právní úpravu ochrany lidských práv a zásady zákazu použití síly. Dalším krokem je seznámení se čtenáře s tématem spravedlivé války a jak se postupem času vyvíjel. Nastínit možnosti zásahu do státní suverenity a přiblížit koncept Responsibility to Protect. Nakonec práce je ponechán rozbor humanitární intervence v Bosně a Hercegovině.

Při psaní diplomové práce jsem využila metodu sběru informací, následovala analýza těchto dat a interpretace výstupu. Tyto zdroje jsou jednak v podobě tištěné literatury, ať už se jednalo o knihy naučné a odborné literatury, odborné články či internetové zdroje. Z českých autorů jsem nejvíce čerpala od Františka Zbořila a Veroniky Bílkové. Ze zahraničních autorů jsem čerpala nejvíce od Bruna Simmy.

1. Pojem humanitární intervence

Cílem první kapitoly je nezbytné vymezení pojmu, který bude procházet skrze celou práci. V bohaté literatuře můžeme nalézt nespočet definic, které jsou ať už více či méně akceptovány širokou veřejností. Jedná se o spojení dvou termínů, které samostatně vykazují zcela odlišný záměr. Prvním výrazem z tohoto slovního spojení je termín „**humanitární**“, jehož můžeme vykládat jako „lidský“, „lidumilný“ či „humánní“. Protikladem k tomu je termín „**intervence**“, kterou můžeme pojmově interpretovat jako „vměšování“, „zprostředkování“, či „zásah“.¹ V praxi se pojem „intervence“ vžil do lidské paměti ve spojení s nedovoleným zasahováním (vměšováním se) jednoho nebo více států do vnitřních záležitostí jiného státu. V případě, že je tato intervence sloučena s použitím ozbrojené síly, hovoří se potom o agresi, která je považována ve svém důsledku za jeden z nejtěžších mezinárodních zločinů vůbec.²

Jako první uvedu definici humanitární intervence od J. L. Holzgrefa, podle něhož se jedná o *výhrůzku nebo přímé použití síly proti státu, jež závažným způsobem porušuje základní lidská práva svých občanů. Intervenující stát, popřípadě skupina států, vstupují na území suveréna bez jeho povolení.*³ Cílem humanitární intervence je předcházet rozsáhlému a závažnému porušování těchto práv nebo ukončení takového porušování. Z této definice byly záměrně Holzgreffem vyjmuty dva druhy intervence. Jako první byla vyjmuta tzv. nenásilná intervence. Pod tento pojem můžeme zařadit výhrůzky, užití ekonomických sankcí či sankcí diplomatických, apod.⁴ Dále pod výše citovanou definici nespadá intervence směřující k ochraně či záchraně obyvatelstva intervenujícího státu.

Během devadesátých let minulého století došlo k poměrně značnému nárůstu intervenovat⁵ stát, který z pohledu jiného státu, či skupiny států, v rozsáhlé míře porušuje základní lidská práva. Existující střet mezi suverenitou státu na jedné straně a lidskými právy na druhé straně byl pojímán dvěma způsoby. Prvním způsobem je *vývoj pojmu suverenity*. Tento pojem se vzdálil od svého původního chápání, kdy suverenita státu byla pojímána jako absolutní moc nad teritoriálním územím daného suveréna (*sovereignty as authority*), k novému pohledu, kde je v rámci svrchovaného státu respektováno alespoň standardní minimum

---

¹ ZBOŘIL, František. Humanitární intervence – nová praxe mezinárodního společenství. *Mezinárodní právní revue*, 2001, č. 2, s. 115 – 136.

² Tamtéž

³ HOLZGREFFE, Jeff L., KEOHANE, Robert O. *Humanitarian intervention. Ethical, Legal, and Political Dilemmas*. New York: Cambridge University Press, 2003, s. 18.

⁴ Nenásilná intervence by měla obsahovat takové metody, aby se dosáhlo zmírnění rozsáhlého lidského strádání, bez použití vojenských jednotek.

⁵ Ve většině případů se jednalo o vojenský zásah, který byl ospravedlňován na základě humanitární potřeby.

základních lidských práv (*sovereignty as responsibility*). Za druhý způsob je pokládáno, dle kapitoly VII Charty OSN, ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti.⁶

V rámci humanitární intervence dochází k prolomení několika mezinárodněprávních zásad. A právě jejich střet činí humanitární intervenci velmi diskutabilním a kontroverzním tématem. Jako první jsou v rozporu základní lidská práva, která jsou garantována státní mocí, se suverenitou státu a na ni navazující zákaz vměšování se do vnitřních záležitostí státu. Z historického pohledu, do konce druhé světové války bylo zacházení státu se svými obyvateli jeho výlučnou vnitřní záležitostí, a z toho důvodu mezinárodní právo obecné do těchto záležitostí státu téměř nezasahovalo. Nicméně, postupem času do mezinárodního práva vnikají normy, jež začínají mít dopad na zacházení státu se svým obyvatelstvem. Toto omezování již několikrát potvrdil Mezinárodní soudní dvůr ve svých rozsudcích. Další problém činí zákaz použití síly. Z vyjmenovaných zásad jsou zejména *ochrana lidských práv a zákaz použití síly* v nejnápadnějším střetu. Obě tyto zásady jsou *kogentní povahy*, a jelikož mezinárodní právo neupravuje pravidla pro posouzení střetu mezi kogentními normami, nemůžeme prohlásit, že by jedna z kogentních norem převládala nad druhou. A právě z tohoto důvodu nelze říci, že porušení zákazu užití síly může být ospravedlňováno potřebou na zajištění ochrany lidských práv.

Zaměříme-li se na zákaz humanitární intervence, pak můžeme konstatovat, že tento zákaz jednoznačně neplyne z textu Charty OSN. Tento zákaz můžeme nalézt v jiných pramenech mezinárodního práva. Jako první stojí za zmínku *Deklarace o nepřipustnosti intervence do vnitřních záležitostí státu a ochraně jejich nezávislosti a svrchovanosti*, která byla přijata roku 1965. Deklarace mimo jiné uvádí, že „žádný stát nemá právo intervenovat, přímo nebo nepřímo, a to z jakéhokoliv důvodu, do vnitřních nebo vnějších záležitostí státu“.⁷ Roku 1970 byla Valným shromážděním OSN přijata další deklarace, a to *Deklarace zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou OSN*. Z této deklarace můžeme přímo vyčíst, že jakákoliv intervence mezi státy je považována za porušení mezinárodního práva.

Humanitární intervence je kontroverzním tématem v mezinárodních vztazích díky odporu určitých členů společnosti, a také díky vymezení možných následků intervence. Tyto následky mohou mít dopad na normy státní celistvosti a nevměšování se do státních záležitostí

---

⁶ WELSH, Jennifer M. *Humanitarian Intervention and International Relations*. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2004, s. 2.

⁷ Declaration on Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and Protection of Their Independence and Sovereignty. G. A. Res. 2131, U. N. Doc. A/6014 [online], 1965 [cit 20 Července 2021]. Dostupné na <http://www.un.org/documents/ga/res/36/a36r103.htm>

jiného suverénního státu. Za další následek může být považováno jakékoli vytváření nerealistických očekávání vůči utlačovaným skupinám. Do skupiny následků můžeme také zahrnout vedlejší účinky pramenící z užití síly.⁸ Dalším problémem je institut souhlasu a způsobilosti intervence.

V současné době, existuje několik jevů v mezinárodních vztazích, které vyvolávají impulsy pro častější intervencionismus. Mezi takové jevy můžeme zařadit například celkové selhání státního uspořádání. Slabá místa se nejčastěji vyskytují ve společnostech, které jsou zmitány konflikty. Právě díky roztržitosti společnosti se zde vyskytují příležitosti, jak pro restorativní činnost, šíření zbraní, tak i pro terorismus. Následkem těchto činností se obyvatelstvo stává více zranitelným, a začínají nabývat na síle vlny uprchlíků.⁹

V rámci zaměření se na problematiku humanitární intervence, je zde potřeba vzít v úvahu některé aspekty, jež mají za cíl uspořádání vzájemných vztahů. Prvním takovýmto aspektem je skupina lidí, na jejichž ochranu humanitární intervence cílí. Může nastat situace, kdy takováto ochrana bude směřována k vlastnímu obyvatelstvu nacházejícímu se na území jiného státu, anebo bude ochrana cílena k obyvatelstvu jiného státu. Autoři zabývající se otázkou humanitární intervence se liší v pohledu na tuto skupinu. Jsou tací, kteří nerozlišují, zda dochází k útisku vlastního obyvatelstva anebo se jedná o obyvatele jiného státu. Naproti tomu jiní teoretikové vnímají rozdíly právě v rámci této skupiny. Například Jack Donnelly zdůrazňuje důležitost porozumění humanitární intervence v souvislosti s ochraňovanou skupinou. Donnelly uvádí, že „humanitární intervence musí být striktně oddělena od záchranných misí v zájmu vlastních státních příslušníků, kteří jsou ohrožováni či násilím drženi v cizí zemi“.¹⁰ Tentýž pohled na problém ochraňované skupiny v rámci humanitární intervence má i J. L. Holzgreffe, dle jehož názoru „humanitární intervence je hrozba nebo užití násilí za státní hranicí státem (nebo skupinou státu), s cílem předejít či ukončit rozsáhlé a závažné porušování základních lidských práv jedinců, kteří nejsou občany zasahujícího státu, a to bez souhlasu státu, v rámci jehož teritoria je tato síla použita.“¹¹ Jako další aspekt je příhodné zmínit intervenující stranu. Intervenující zásah může být veden jak jedním státem, tak i více zeměmi. Rozeznáváme tedy humanitární intervenci unilaterální a multilaterální. Například Wheeler

---

⁸ WELSH, Jennifer M. *Humanitarian Intervention and International Relations*. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2004, s. 2.

⁹ Tamtéž

¹⁰ Donnelly, J. Human Rights, Humanitarian Intervention and American Foreign Policy: Law, Morality and Politics. *Journal of International Affairs*, 1984, roč. 47, č. 3, s. 311.

¹¹ HOLZGREFFE, Jeff L., KEOHANE, Robert O. *Humanitarian intervention. Ethical, Legal, and Political Dilemmas*. New York: Cambridge University Press, 2003, s. 18.

úmyslně pracuje s termínem „unilaterální humanitární intervence“¹², na jehož základě rozlišuje mezi humanitárními intervencemi, které byly schváleny Radou bezpečnosti OSN a těmi, které nebyly. Třetím aspektem je pohled na humanitární intervenci v návaznosti na skutečnost, zda byla schválena Radou bezpečnosti či ne.

1.1 Legalita a legitimita humanitární intervence

Právní nauka nám jasně stanovuje, že nelze ztotožňovat či zaměňovat pojem legitimacy s pojmem legality. Nejdříve se budu zabývat *pojmem legality*. Legalitou rozumíme shodu s právem, tedy zákonnost. Pod institut legality můžeme přiřadit dva základní požadavky. Jako první je zde požadavek, aby *relevantní společenské vztahy byly regulovány právem*, a dále je zde *vyžadováno zachování práva*.¹³ *Za legální označujeme ty vztahy, které jsou v souladu s platným právem*.¹⁴ V současném mezinárodním právu nenalezneme normu, jež by upravovala humanitární intervenci v její podstatě a vymezovala její legalitu. V rámci posuzování legálnosti humanitární intervence dochází ke střetu mezi suverenitou státu na jedné straně, a s ní i normami zakazujícími vměšování se do vnitřních záležitostí státu, a ochranou základních lidských práv na straně druhé.

Na druhou stranu *legimita* je chápána jako oprávněnost. Legimita bývá často odvozována od legality. Nahlédneme-li na legitimitu v širším pojetí, pak můžeme říci, že se jedná o obecné uznání práva pro výkon politické moci či uplatnění politického práva.¹⁵ Za zmínku zde stojí i fakt, že každý občan je zavázán povinnostmi vůči legitimní moci. Toto pravidlo bude platit pouze za předpokladu, pokud stát nebude popírat některou z nepostradatelných lidských svobod.¹⁶ Nastane-li situace, kdy stát bude popírat jednu nebo více z těchto svobod, poté může být moc suveréna označena za nelegitimní. V takové situaci je občan daného svrchovaného státu oprávněn odporovat nelegitimní moci.¹⁷ Dle Pierra Bourdieua není společnost, kde by moc byla vykonávána pouze na základě násilí nebo hrozby jeho užití. Každá moc usiluje o své zdůvodnění a ospravedlnění, tedy o své legitimizování. Smyslem zdůvodnění své moci je vnutit, inkorporovat ostatním třídám a vrstvám svoji hierarchii hodnot a vlastní

---

¹² WHEELER, Nicholas J. *Saving strangers. Humanitarian intervention in international society*. New York: Oxford University Press, 2000, s. 8.

¹³ BOGUSZAK, Jiří a kol. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 208.

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ HAVRÁNEK, Jaromír a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 50.

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ Takovou možnost zmiňuje i čl. 23 Listiny základních práv a svobod - *Občané mají právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny*.

hodnotové obsahy a struktury.¹⁸ V rámci tří pramenů legitimacy humanitární intervence (politického, morálního a právního), právě pramen politický umožňuje nařízení intervence za předpokladu, že krizový stav nelze řešit skrze diplomatická jednání nebo ekonomické sankce.¹⁹

1.2 Zákaz použití síly

Mezi nejvýznamnější smlouvy mezinárodního práva, v nichž je zakotven zákaz použití síly, řadíme *Chartu Organizace spojených národů* (dále jen Charta). Ta ve své první kapitole, čl. 2 odst. 4 obsahuje zásadu zákazu použití síly. *Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů.*²⁰ Na článek 2 Charty je pohlíženo jako na normu *ius cogens*. *Vídeňská úmluva o smluvním právu z roku 1969* ve svém článku 53 stanovuje normu *ius cogens* jako normu obecného mezinárodního práva, jež je přijatá a uznaná mezinárodním společenstvím států jako celkem za normu, od níž není dovoleno se odchýlit a která může být změněna pouze novou normou obecného mezinárodního práva stejné povahy. Dále článek uvádí, že každá uzavřená smlouva, která je v rozporu s kogentní normou, je považována od počátku za nulitní.²¹

1.2.1 Počátky omezování použití síly

Již z dob antického Řecka můžeme zpozorovat první snahy vládců o morální ospravedlnění války. Avšak první ucelené teorie, jež obsahují principy spravedlivé války, se začínají objevovat až ve 12. století. Jedná se o éru Tomáše Akvinského, který byl ovlivněn myšlenkami svatého Augustina.

Svatý Augustin byl prvním zakladatelem *učení o spravedlivé válce (doktrína bellum iustum)*, která byla dále rozvinuta středověkými křesťanskými teology. Tato doktrína poskytovala ve své době jakési východisko pro křesťanství, jak se vypořádat s válkou. Augustin ve své filozofii válku jako takovou neodmítal. Dle jeho mínění se křesťané mohou účastnit válek a válka je vnímána jako pozitivum, díky kterému by mělo dojít k nápravě nespravedlivého. Přestože byl zastáncem míru, Augustin prohlašoval, že v některých případech, je-li ohrožen pořádek, je nutno zasáhnout silou. Dle jeho učení jsou křesťané

---

¹⁸ BOURDIEU, Pierre. *Nadvláda mužů*. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000, s. 129.

¹⁹ ZBOŘIL, František. Humanitární intervence – nová praxe mezinárodního společenství. *Mezinárodní právní revue*, 2001, č. 2, s. 118.

²⁰ *Charta OSN, Čl. 2 odst. 4* [online], OSN, [cit. 18 Června 2021]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

²¹ Vyhláška ministerstva zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o smluvním právu ze dne 23. Května 1969 [online], *zakonyprolidi*, 1987, [cit. 18 Června 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-15>

oprávnění vést pouze spravedlivou válku. „*Spravedlivé války jsou ty, které mstí nespravedlnost, jestliže některý národ nebo obec bud' zanedbaly potrestat nespravedlnost spáchanou jejich příslušníky, nebo vrátit co bylo odňato bezprávím.*“²²

Pokud má být válka považována za válku spravedlivou, je nutno, aby bylo splněno několik podmínek. Za prvé, válka musí být vyhlášena z legitimní příčiny a musí být vedena legitimní autoritou, kterou disponuje pouze panovník. Je tedy na vladaři, aby byl schopen poznat, co je třeba pro dosažení dobra. Augustin ve svém učení říká, že užití síly je až poslední možností poté, co ostatní možnosti selžou, a jen za předpokladu, že cílem bude dosažení míru.

Na učení svatého Augustina navázali ve středověku křesťanští teoretikové. Mezi takové se řadil i **Tomáš Akvinský**. Jeho nauka o spravedlivé válce je v porovnání s tou Augustinovou komplexnější. Augustinův pohled na spravedlivou válku vycházel především z Bible, kdy jeho pohled byl ovlivněn vírou v Boha, kdežto Akvinský nahlíží na problematiku spravedlivé války a jejích podmínek z pohledu rozumu. Ve svém díle *Summa Teologická* vymezuje tři základní podmínky spravedlivé války.

První z podmínek je shodná jako u Augustina, tedy, že válka musí být vedena legitimním panovníkem. Zde Akvinský využívá dvou argumentů k obhajobě tohoto tvrzení. Za prvé, soukromá osoba nemůže vést válku, jelikož má možnost hájit své zájmy u soudu. Za druhé, soukromá osoba nedisponuje pravomocí svolat lid a vojáky do války, tato pravomoc je ve výlučných kompetencích panovníka. Jako druhou podmínku Akvinský stanovuje spravedlivou příčinu pro zahájení války. Zde se Akvinský zcela ztotožňuje se svatým Augustinem, který udává jako příklad potrestání nepřítele, obrana proti útoku nebo zisk toho, co bylo odňato neprávem. Třetí podmínka udává, že spravedlivá válka má být vedena tak, aby bylo dosaženo spravedlivého cíle. Za spravedlivý cíl je považováno dosažení dobra či únik před zlem.

Teorie spravedlivé války může být rozčleněna do tří oblastí. První oblastí je *ius ad bellum*, které zkoumá, zda existuje právo k vedení války, kdo je oprávněn ji vyhlásit a vést. Druhá oblast *ius in bello* určuje principy vedení války a jaká jsou práva ve válce. Poslední část *ius post bellum*, jež vzniká ve dvacátém století, se věnuje ukončení války a následnému přechodu k míru.

Během 17. století se postupně začaly vyvíjet zásady novodobého práva válečných konfliktů. Nezbytnost upravit normy válečného práva vnímal i **Hugo Grotius**, který se snažil nalézt směr modifikace válečného práva. Byla zde snaha o úpravu práva tak, aby se výsledek

---

²² STAŠEK, Bohumil. *Učení svatého Augustina o válce* [online], Militaria, 23.12.2009 [cit 14 Června 2021]. Dostupné z: <http://www.militaria.cz/cz/clanky/valky-a-valecnici/uceni-sv-augustina-o-valce.html>

nacházel mezi dvěma možnostmi. První z těchto možností stanovuje, že válečný konflikt je ve své podstatě úplně zakázán, a druhá nám říká, že modifikace válečného práva není třeba, jelikož válečné konflikty není třeba usměrňovat. Dle Grotia je každý jednotlivec povinen uznávat autoritu svého vládce. Princip nevměšování se do záležitostí jiného státu Grotius pokládal za zásadní podmínku rozvoje mezinárodního společenství.²³

Další významný mezník ve vývoji mezinárodního práva představuje **Haagská mírová konference** konaná roku 1899. Válka jako nástroj politiky státu na konci 19. zakázána nebyla. V tomto období byla státy uznávaná zásada moci nad právem a státy se přikláněly k tzv. *ozbrojenému míru*. Mezi státy tehdejšího mezinárodního společenství panovala nedůvěra, a proto většina států zbrojila a navyšovala své branné síly. Důsledkem tohoto stavu bylo mezinárodní společenství vystaveno hrozbě vzniku válečných konfliktů. Této skutečnosti si byl vědom ruský car Mikuláš II., na jehož popud byla svolána mezinárodní konference, která se měla zabývat prostředky, které by zajistily trvalý a skutečný mír národům a dále by měly zamezit dalšímu zbrojení států. Nápad mírové konference vzbudil různé reakce. Část mezinárodního společenství jej vítala jako vidinu míru, jiní, kteří byli zastánci zbrojení, dávali najevo svůj odpor.²⁴ Následně ruský ministr zahraničí rozeslal státům návrh, v němž byly otázky, o kterých mohli představitelé mezinárodního společenství jednat na konferenci. Tento návrh byl sestaven z osmi bodů, nicméně pouze dva body se týkaly zabezpečení míru. Jako první bod byla dohoda, jejímž cílem bylo zajistit, aby státy alespoň po určitou dobu nezvyšovaly své pozemní a námořní branné síly. Tato dohoda měla též hledat možné způsoby, jak do budoucna zajistit snížení branných sil. Druhým bodem návrhu bylo zajištění rozhodčího řízení, tak, aby se dalo ve vhodných případech předejít možným konfliktům mezi národy.²⁵

Mírová konference se konala dne 18.5.1899 v Haagu²⁶ s dvaceti šesti účastními státy. Byly vytvořeny celkem tři skupiny, každá ze skupin se zabývala jinými otázkami. První skupina se věnovala problému, jak redukovat zbrojení států. Další skupina se zabývala změnami válečného práva. A na závěr, poslední skupina jednala na téma pokojného řešení mezinárodních sporů. Poté, co byly otázky projednány v jednotlivých skupinách, jednání bylo přesunuto na plenární zasedání²⁷.

---

²³ BARINKA, Roman. Status humanitární intervence v mezinárodním právu. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 9, s. 858.

²⁴ ONDŘEJ, Jan. Význam Haagské mírové konference z roku 1899 pro vývoj práva ozbrojených konfliktů. *Mezinárodní vztahy*, 2000, č. 1, s. 29.

²⁵ Tamtéž

²⁶ Mírová konference se konala na základě pozvání nizozemské vlády.

²⁷ Na konferenci proběhlo celkem deset plenárních zasedání.

Závěrem konference bylo přijetí závěrečného protokolu a tří úmluv.²⁸ Předem vymezený cíl, dosažení dohody redukovat zbrojení a zajistit světový mír, nebyl naplněn. Byla pouze přijata rezoluce, jež deklarovala nutnost omezení vojenských nákladů. Značným přínosem Haagské konference bylo přijetí *Úmluvy o pokojném řešení mezinárodních sporů*. Přestože se úmluva nezabývala přímo válečnými konflikty, i tak zde můžeme pozorovat postupný odklon mezinárodního společenství od naprosto volného uvážení vést válku proti jinému státu až k počátku omezení použití síly. Dalším přínosem konference bylo přijetí pravidel válečného práva, která se zabývala humanizací válečných konfliktů²⁹. Na tuto změnu reagoval Martens³⁰, jež zaujímal stanovisko, že v časech budoucích se z války stane občasný úkaz a mezinárodní společenství bude hledat jiné způsoby řešení konfliktů³¹.

Haagská konference se nepatrně lišila od předchozích konferencí³² neboť se převážně věnovala modifikaci obecného mezinárodního práva, zejména válečnému právu. Samotná pravidla válečného práva ozbrojený konflikt nezakazují, slouží pouze k jeho regulaci³³. Normy tehdejšího válečného práva upravovaly předpoklad vzniku nepřátelství, dále jaké prostředky a způsoby vedení války byly zakázány, a v neposlední řadě mezi normy válečného práva spadaly i ty, které se věnovaly ochraně různých kategorií osob ve válečném konfliktu. Se zřetelem na stejné postavení zainteresovaných stran konfliktu, které je jim přiznáno na základě válečného práva, existuje povinnost těchto stran zachovávat pravidla pro vedení válečného konfliktu.

Druhá Haagská mírová konference, jež byla svolána ruským carem společně s prezidentem Spojených států amerických a nizozemskou královnou, se konala ve dnech ze 15. června - 18. října 1907. Tato konference pokračovala ve šlépějích první Haagské konference. Jedním z jejích výsledků byla modernizace některých norem, které byly přijaty na první mírové konferenci. Ve své podstatě téměř všechny tyto akty byly na Haagské konferenci v roce 1907 revidovány. Některé Úmluvy přijaté na druhé mírové konferenci jsou plně platné i

---

²⁸ Úmluva o pokojném řešení mezinárodních sporů, Úmluva o zákonech a obyčejích pozemní války s Řádem pozemní války a Úmluva o rozšíření Ženevské úmluvy z roku 1864 na válku námořní. Také byly přijaty tři deklarace – Deklarace o vrhání střel z letadel, Deklarace o zákazu střel s jedovatými plyny a Deklarace o zákazu střel tak upravených, aby se v těle rozšiřovaly, a tím způsobily kruté bolesti (tzv. střely dum dum).

²⁹ ONDŘEJ, Jan. Význam Haagské mírové konference z roku 1899 pro vývoj práva ozbrojených konfliktů. *Mezinárodní vztahy*, 2000, č. 1, s. 30.

³⁰ Fjodor Fjodorovič Martens (1845 - 1909), spolupracovník Ruského Červeného kříže

³¹ ONDŘEJ, Jan. Význam Haagské mírové konference z roku 1899 pro vývoj práva ozbrojených konfliktů. *Mezinárodní vztahy*, 2000, č. 1, s. 30.

³² Vídeňský kongres z roku 1815 či Vestfálská konference z roku 1648 byly svolány po ukončení válek a jejich cílem bylo zajištění politické stability.

³³ ONDŘEJ, Jan. Význam Haagské mírové konference z roku 1899 pro vývoj práva ozbrojených konfliktů. *Mezinárodní vztahy*, 2000, č. 1, s. 31.

v dnešní době. Na konferenci bylo přijato celkem čtrnáct mezinárodních smluv. Jedná se o tyto úmluvy:

- I. Úmluva o pokojném vyřizování mezinárodních sporů*
- II. Úmluva omezující užívání síly při dobývání smluvních dluhů*
- III. Úmluva o počátku nepřátelství*
- IV. Úmluva o zákonech a obyčejích války pozemní*
- V. Úmluva o právech a povinnostech neutrálních mocností a osob ve válce pozemní*
- VI. Úmluva o režimu nepřátelských obchodních lodí na počátku války*
- VII. Úmluva o přeměňování obchodních lodí ve válečné*
- VIII. Úmluva o kladení samočinných dotekových podmořských min*
- IX. Úmluva o bombardování námořními silami za války*
- X. Úmluva o úpravě Ženevské úmluvy pro válku námořní*
- XI. Úmluva o některých omezeních kořistního práva ve válce námořní*
- XII. Úmluva o vytvoření Mezinárodního kořistního soudu*
- XIII. Úmluva o právech a povinnostech neutrálních mocností ve válce námořní*
- XIV. Deklarace o zákazu vrhání střel a výbušných látek z balónů.*

První z těchto úmluv³⁴ omezuje použití síly, a to pouze v případech, jedná-li se o závažné spory mezi státy. V takovémto případě úmluva stanovuje, prvotní nutnost aktérů daného sporu, vyřešit daný spor skrze zprostředkovatele, pokud ten selže a spor není napraven, teprve pak strany sporu mohou použít sílu vůči sobě navzájem. Druhá z úmluv³⁵ již pozbyla své platnosti, neboť se dostala do střetu se zákazem použití síly, jež stanovuje Charta OSN. V rámci III. úmluvy jsou vymezeny obligatorní náležitosti vzniku válečného konfliktu, jako je například vyhlášení války. V. a XII. úmluva deklarují, že území neutrálního státu, včetně vod státu, jež je neúčastníci se stranou konfliktu, je zapovězené a toto území by nemělo být využíváno k prospěchu válečného konfliktu.³⁶ Naproti tomu území takovéhoho státu může být využito pro přepravu raněných vojáků či válečných zajatců za podmínky, že bude zachován stejný postoj pro všechny strany konfliktu. Další úmluva, Úmluva X., vztahuje principy z Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků polních armád³⁷ na konflikty odehrávající se na mořích.

---

³⁴ Úmluva o pokojném vyřizování mezinárodních sporů.

³⁵ Úmluva omezující užívání síly při dobývání smluvních dluhů.

³⁶ Např. místo sloužící pro nábor nájemných vojáků, pro přepravu zbraní apod.

³⁷ Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků polních armád z roku 1906.

Nejzásadnější úmluvou, která byla přijata na druhé mírové konferenci v Haagu je *Úmluva IV., o obyčejích a zákonech války pozemní*. Snahy mezinárodního společenství o regulaci způsobů vedení války a jejích prostředcích se reflektují právě v této úmluvě. Normy stanovující zásady vedení války jsou uvedeny v příloze této úmluvy, konkrétně v Řádu války pozemní. Tento řád je sestaven z padesáti šesti článků, které mají za cíl ochraňovat válečné zajatce anebo obyvatele států, jejichž území bylo obsazeno jiným státem. Jedná se o koncept, který vykresluje průběh vedení války ze začátku dvacátého století.

Roku 1920 vešel v platnost *Pakt Společnosti národů*, ve kterém se členské státy zavázaly k dodržování pravidel mezinárodní spolupráce a bezpečnosti, a respektování mezinárodního práva. Společnost národů bývá v literatuře označována za předchůdce OSN, která postrádala vynucovací mechanismy. Primárním záměrem Společnosti národů nebyl zákaz použití síly ve válečném konfliktu.³⁸ Dle článků 10-13 a 15 Paktu má stát povinnost jako první podat svůj spor k arbitrážnímu orgánu či soudu, pokud chce začít válečný konflikt. Bez splnění této podmínky tak nemůže učinit, neboť nebude mít právo k vedení války.³⁹

Mezi důležité mezinárodní dokumenty, jež se ve své době snažily předejít ozbrojeným konfliktům, patří i *Briand-Kelloggův pakt*⁴⁰, který byl přijat roku 1928 v rámci Společnosti národů. Dle původního plánu měl být pakt uzavřen pouze mezi Francií a Spojenými státy americkými, avšak americký ministr zahraničních věcí (Frank B. Kellog) rozšířil jeho působnost i na další státy, kdy ve finále narostl počet smluvních stran na celkových šedesát dva. Hlavním předmětem původní smlouvy mezi Francií a USA byl příslib o neútočení a trvalé vyloučení válečného konfliktu. Pakt jako první právní dokument **zakazoval válku** jako prostředek mezinárodní politiky, a to i kdyby sloužila k vynucování práva.

Briand-Kelloggův pakt se ve svých úvodních ustanoveních zabývá negativním vymezením pojmu mír, kde je deklarováno, že *vysoké smluvní strany odsuzují válku jako prostředek řešení mezinárodních sporů a zřikají se jí jako prostředku státní politiky ve svých vzájemných vztazích*.⁴¹ Dále bylo zdůrazněno, že urovnání či řešení veškerých sporů a konfliktů, které mohou vzniknout mezi smluvními stranami, se vždy bude dít pokojnými prostředky.⁴²

---

³⁸ MURPHY, Sean D. *Humanitarian Intervention: The United Nations in an Evolving World Order*. Pennsylvania: University of Pennsylvania press, 1996, s. 63

³⁹ SIMMA, Bruno, a kol. *The Charter of the United Nations: A Commentary*. 2. vydání. New York : Oxford University Press, 2002, s. 115. – SPRÁVNĚ PŘÍRAZENÁ POZNÁMKA POD ČAROU??

⁴⁰ Briand - Kelloggův pakt, zvaný též jako Pařížský pakt, byl přijat 27. srpna 1928 patnácti státy včetně tehdejší Československé republiky.

⁴¹ *Briand - Kelloggův pakt: Článek I:* „Vysoké smluvní strany slavnostně prohlašují jménem svých národů, že odsuzují válku jako prostředek k vyřešení mezinárodních neshod a zřikají se jí jako prostředku národní politiky ve svých vzájemných vztazích.“

⁴² *Článek II:* „Vysoké smluvní strany se shodují, že urovnání nebo vyřešení všech neshod a sporů, ať by byly jakékoliv povahy nebo původu, k nimž by mohlo dojít mezi nimi, nemá se nikdy jinak dít než pokojnými

Pakt nebyl vynutitelný mezinárodním společenstvím, měl pouze deklaratorní povahu. Existovala zde absence jakýchkoli závazků či sankcí. Nedostatkem paktu byl zákaz, který se vztahoval jen na oficiálně vyhlášené války, nevztahoval se tedy na jakékoliv použití síly.⁴³

1.2.2 Současná právní úprava zákazu použití síly v mezinárodním právu

V této podkapitole se zaměřím na současnou úpravu použití síly v mezinárodním právu. Mezinárodní právo humanitární (dále jen MHP) je odvětvím mezinárodního práva veřejného. Užívá se během válečných konfliktů a následkem toho bývá označováno také jako právo ozbrojených konfliktů nebo válečné právo. Jedná se o soubor právních norem, jejichž hlavním cílem je humanizace ozbrojených konfliktů a zmírnění jejich následků. Jsou to tedy pravidla, která se vztahují k průběhu válečných konfliktů, a zároveň limitují možnosti jednotlivých stran konfliktů, aby nemohly užít libovolných prostředků boje. Díky tomu jsou chráněni jedinci, kteří jsou válečnému konfliktu vystaveni.

Jádrem mezinárodního humanitárního práva jsou **Ženevské konvence o ochraně válečných obětí** a **Dodatkové protokoly** k těmto konvencím. Podstatou Ženevských úmluv je povinnost zachování důstojnosti jedinců a snaha o zmírnění strádání těch, kteří se přímo neangažují v konfliktu. Roku 1863 v Ženevě byl Henrim Dunantem založen **Mezinárodní výbor červeného kříže** (dále jen „MVČK“), jež svolal mezinárodní konferenci právě do Ženevy. Úkolem MVČK byl dohled nad plněním Ženevských úmluv. Směrem k obětem válek uskutečňoval svoji ochrannou funkci. Postupem času se vytvářely národní společnosti červeného kříže, jež jsou zastoupeny v různých zemích světa. V dnešní době působí Červený kříž společně s organizací Červený půlměsíc již ve 192 zemích po celém světě. Přijetím **Ženevské konvence o zlepšení osudu zraněných vojáků v poli** (1864) vzniká existence právních norem, které jsou platné v rámci válečného konfliktu.

Ženevské úmluvy byly v průběhu let měněny a doplňovány. Po druhé světové válce, během konference, která se odehrála v Ženevě 12. srpna 1949, byly nově definovány celkem čtyři Ženevské úmluvy. Jedná se o následující úmluvy:

1. *Ženevská konvence o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli,*
2. *Ženevská konvence o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři,*

---

prostředky.“ Briand – Kelloggův pakt. In: MRÁZEK, Josef: *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005, s. 14.

⁴³ Příkladem je okupace Číny Japonskem ve 30. letech, kdy Japonsko popíralo, že se jedná o protiprávní okupaci.

3. *Ženevská konvence o zacházení s válečnými zajatci,*
4. *Ženevská konvence o ochraně civilních osob za války*

V letech 1974-1977 byla svolána diplomatická konference, jež se zaměřila na ochranu civilního obyvatelstva, rozvoj jeho ochrany během válečných konfliktů odehrávajících se na území jednoho státu i konfliktů nového typu jimiž jsou například občanské války, boje proti koloniálním nadvládám.⁴⁴ Na této konferenci MVČK předložil návrh I. a II. Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám. Dne 8. 6. 1977 byly přijaty dva Dodatkové protokoly:

1. *Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů,*
2. *Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemající mezinárodní charakter.*

Na normy, které jsou obsažené jak v Ženevských úmluvách, tak i jejich dodatcích, je pohlíženo jako na normy obyčejového práva, jimž jsou podřízeni veškerí členové mezinárodního společenství. Na dodržování úmluv a jejich dodatků dohlíží tzv. ochranné mocnosti. Úkolem těchto mocností je bránit zájmy států, jež se účastní válečného konfliktu. Každý účastník konfliktu má právo zvolit si stát, který jej bude zastupovat, avšak takovýto stát nesmí být účastníkem daného konfliktu. Aby si stát účastníci se válečného konfliktu mohl stanovit svou ochrannou mocnost, musí druhá strana s takovýmto návrhem souhlasit. V případě, že ani jedna ze stran konfliktu nejmenovala svoji ochrannou mocnost, pak se jí stává MVČK.

Ženevské úmluvy zavazují jak vojenské osoby, tak i civilní obyvatelstvo. Jednou ze vlastností úmluv je, že zakazují, aby byly vypovězeny stranou ozbrojeného konfliktu během konfliktu či války. Dále je důležité zmínit skutečnost, že žádné ustanovení úmluv nemůže být vykládáno ve smyslu ospravedlnování napadení státu státem. Smluvní strana úmluvy se nemůže zbavit svých povinností, které pro ni z úmluvy vyplývají, stejně tak nemůže zbavit těchto povinností jinou smluvní stranu. Obdobně je tomu i s chráněnými osobami, které se asi z části nemohou zbavit práv, jež jim jsou zaručeny úmluvami. Je zakázána jakákoliv diskriminace při aplikaci Ženevských úmluv, ať už z pohledu náboženského, rasového či sociálního. Na závěr je důležité zmínit fakt, že Ženevské konvence mají být dodržovány za jakýchkoli situací, i přestože protistrana tyto pravidla poruší.⁴⁵

---

⁴⁴ JUKL, Marek. *Ženevské konvence a dodatkové protokoly* [online]. Český červený kříž, 2005, 2. vydání [cit. 12 Června]. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/files/files/cz/mhp/konvence.htm>

⁴⁵ JUKL, Marek. *Ženevské konvence a dodatkové protokoly* [online]. Český červený kříž, 2005, 2. vydání [cit. 12 Června]. Dostupné z: <https://www.cervenykriz.eu/files/files/cz/mhp/konvence.htm>

V současnosti platný mechanismus pro používání síly v mezinárodním právu nalezneme v *Chartě OSN*. Za základní ustanovení je považován článek 2, odst. 4: *Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoliv státu, tak jakýmkoliv jiným způsobem neslučitelným s cíly Organizace spojených národů.*⁴⁶ Zákaz plynoucí z tohoto ustanovení byl již v době svého uvedení do Charty pokládán za normu obecného mezinárodního práva. Takto zakotvené použití síly nedovoluje žádné výjimky z jeho použití, jde tedy o absolutní zákaz.⁴⁷

V rámci této normy, do které byly vštěpeny „*klíčové zájmy a hodnoty mezinárodního společenství*“⁴⁸, nepřichází v úvahu smluvní derogace či jednostranné pozastavení účinnosti kterýmkoliv subjektem mezinárodního práva.⁴⁹ Zákaz použití síly se váže na státy jak jednotlivě, tak i v rámci jejich členství v mezinárodních organizacích (například NATO). Článek 2 odst. 4 a jeho interpretace je tématem častých sporů, neboť někteří autoři zdůvodňují legalitu humanitární intervence právě na tomto článku.

Bývalý generální tajemník OSN, Kofi A. Annan, se zamýšlel o vývoji (kdy obnovené povědomí o právu každého člověka rozhodovat o vlastním osudu posílilo svrchovanost jednotlivce), jak by OSN měla reagovat na humanitární krize, které postihují tolik oblastí světa; o prostředcích, které mezinárodní společenství může v případě potřeby nasadit; a o naší ochotě v některých konfliktech zakročit a v jiných zůstat zdánlivě lhostejnými, přestože při pomýšlení na počet lidí, kteří v nich každodenně umírají a trpí, by nás pouhý stud měl dohnat k činu.⁵⁰

OSN zaujímá postavení „vykonavatele“ humanitárních intervencí. Ze své pozice jako jedna z nejvýznamnějších světových organizací, má ve svých rukou pravomoc zmocnit jiné mezinárodní organizace, například regionální mezinárodní organizace,⁵¹ jež spadají do systému oblastních dohod. Tuto pravomoc je zakotvuje článek 53 Charty,⁵² který stanoví, že buď to Rada bezpečnosti sama vydá pověření, které bude zavazovat některou organizaci spadající pod

---

⁴⁶ *Charta OSN, Čl. 2 odst. 4* [online], OSN [cit. 18 Června 2021]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

⁴⁷ Absolutní zákaz použití síly kromě dvou výjimek, které jsou obsaženy v čl. 51 a kapitole VII Charty

⁴⁸ BARINKA, Roman. Status humanitární intervence v mezinárodním právu. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 9, s. 884. Dále MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné · obecná část*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 153.

⁴⁹ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné · obecná část*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 150

⁵⁰ ZBOŘIL, František. Humanitární intervence – nová praxe mezinárodního společenství. *Mezinárodní právní revue*, 2001, č. 2, s. 120.

⁵¹ ZBOŘIL, František. Zásada nepoužití síly jako jedna z hlavních zásad soudobého mezinárodního práva. In *Acta Universitatis Palackianae Olomouensis*. Olomouc : Univerzita yPalackého, 1999, s. 183-193.

⁵² *Charta OSN. Informační centrum OSN v Praze* [online]. OSN, 2005 [cit. 19 Června 2021]. Dostupné z : <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

systém oblastních dohod, aby namísto Rady vykonala donucovací opatření. Také může nastat situace, kdy sama organizace navrhne Radě vlastní donucovací opatření, o kterém bude Rada následně hlasovat. Tyto organizace mají postavení subsidiárního orgánu OSN, nicméně odpovědnost za celou operaci nese Rada bezpečnosti.⁵³

Charta stanovuje jako jeden z cílů OSN „přijetí zásady a zavedení metody, která zajišťuje, aby ozbrojené síly nebylo užíváno jinak než ve společném zájmu“.⁵⁴ Pod tímto společným zájmem můžeme nalézt práva jednotlivců. Sama OSN by měla zaujmout stanovisko k problému opodstatnění zákroku, včetně postupů a nástrojů pro využití humanitární intervence z humanitárních důvodů.

Před provedením humanitární intervence je třeba, aby stát nebo skupina států poskytly objasňující informace, zda je zahájení intervence oprávněné. Do těchto informací spadá:

- 1) nezaujatost státu, ať se jedná o politickou či jinou, hlavním důvodem je ochrana lidských práva,
- 2) existence nouzového stavu v zemi, během níž dochází k porušování základních lidských práv,
- 3) snahy o mírové narovnání sporu se nezdařily,
- 4) činnost OSN se projevila jako nedostatečným krokem, nebo takovou činnost nejde předpokládat,
- 5) humanitární intervence bude vedena jen z důvodu „ochranné akce“,
- 6) vojenské zakročení má být úměrné k potřebám „ochranné akce“,
- 7) zda zahájením intervence nevznikne hrozba pro mezinárodní bezpečnost a mír v takové míře, který by jako následek vyvolal další újmy na životech než ty, kterých má být intervencí zachráněno.⁵⁵

Humanitární intervence, které byly v minulosti uskutečněny, například intervence ve Rwandě, Východním Timoru či Iráku, byly provedeny na základě mandátu OSN (rezoluce Rady bezpečnosti) s využitím ustanovení z kapitoly VII Charty. Můžeme tedy říci, že ve výše uvedených případech došlo k naplnění „skutkové podstaty“ intervence, jelikož se primárně jednalo o zabezpečení ochrany lidských práv.

---

⁵³ SIMMA, Bruno, a kol. *The Charter of the United Nations: A Commentary*. 2. vydání. New York : Oxford University Press, 2002, s. 859-860.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ ZBOŘIL, František. Humanitární intervence – nová praxe mezinárodního společenství. *Mezinárodní právní revue*, 2001, č. 2, s. 122.

1.2.3 Výjimky ze zákazu použití síly

Charta OSN pro členské státy stanovuje zákaz použití síly vůči jinému státu. Avšak v rámci svých ustanovení stanovuje pár odchylek od tohoto striktního zákazu. Dle mezinárodního práva se u odůvodněného použití síly vylučuje jeho protiprávnost. Do kategorie odůvodněného použití síly spadá:

- 1) právo státu na sebeobranu, dle článku 51 Charty,
- 2) donucovací vojenské akce Rady bezpečnosti OSN proti útočníkovi, dle kapitoly VII Charty,
- 3) po předchozím zmocnění Radou bezpečnosti OSN, užití vojenské síly regionální organizací, dle článku 53 Charty.⁵⁶

Podle článku 2 odst. 4 jsou připuštěny dvě výjimky ze zákazu použití síly. První výjimkou z tohoto zákazu je **právo na sebeobranu**, které je vymezeno v článku 51 Charty, který stanovuje, že „*žádné ustanovení této Charty neomezuje, v případě ozbrojeného útoku na některého člena Organizace spojených národů, přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu, dokud Rada bezpečnosti neučiní opatření k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Opatření učiněná členy při výkonu tohoto práva sebeobrany oznámí se ihned Radě bezpečnosti; nedotýkají se nikterak pravomoci a odpovědnosti Rady bezpečnosti, pokud jde o to, aby kdykoli podle této Charty podnikla takovou akci, jakou považuje za nutnou k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti.*“⁵⁷ Text článku stanovuje, že členský stát může využít své právo na sebeobranu jen za předpokladu, že se bude jednat o případ „ozbrojeného útoku“. Článek 51 určuje, kdy je možné, aby stát využil své síly k výkonu tohoto práva. Toto právo může být využito, jakmile je stát napaden agresorem, kdy jeho ozbrojené síly překročí hranici s napadeným státem.⁵⁸ Dále, toto ustanovení opravňuje napadený stát využít svého práva a použít ozbrojenou sílu proti agresí jiného státu. Může se jednat o individuální či kolektivní užití síly. Využití kolektivního použití síly nastává zejména v situacích, kdy agresor disponuje větší vojenskou silou, a z tohoto důvodu je bránící se stát v nevýhodě. Proto má napadený stát možnost obrátit se na členské státy s žádostí o pomoc.⁵⁹ Právo státu na sebeobranu

---

⁵⁶ ZBOŘIL, František. Zásada nepoužití síly jako jedna z hlavních zásad soudobého mezinárodního práva. In *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*. Olomouc : Univerzita yPalackého, 1999, s. 183-193.

⁵⁷ *Charta OSN. Informační centrum OSN v Praze* [online]. OSN, 2005 [cit. 19 Června 2021]. Dostupné z : <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

⁵⁸ DARCHIASHVILI, Vakhtang. Interpretace článku 51 charty OSN s ohledem na právo na preventivní sebeobranu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, roč. 14, č. 1, s. 43.

⁵⁹ SIMMA, Bruno, a kol. *The Charter of the United Nations: A Commentary* . 2. vydání. New York : Oxford University Press, 2002, s. 788.

zahrnuje i určité restriktce. Provedení tohoto práva podléhá bezprostřednímu vyrozumění Rady bezpečnosti OSN a dále je výkon tohoto práva časově omezen, a to na dobu nezbytně nutnou, tedy do okamžiku, než jsou Radou přijata potřebná nařízení, která cílí na ukončení konfliktu a znovunastolení míru v regionu. Zákrok, jež je státem podniknut za účelem své vlastní obrany, musí být proveden v nezbytné a úměrné míře vůči agresi jiného státu.⁶⁰

Druhou výjimku ze zákazu použití síly nalezneme v VII kapitole Charty. Jedná se o **system kolektivní bezpečnosti**. Rozhodujícím orgánem v oblasti kolektivní bezpečnosti je Rada bezpečnosti,⁶¹ již přísluší rozhodovat o skutečnosti, zda byl mír ohrožen či porušen anebo zda došlo k ozbrojenému konfliktu. Následně se usnese o prostředcích, které budou cílit k obnově míru. Tento krok je spíše diplomatickým způsobem, jak docílit znovu nastolení míru, aniž by bylo třeba použít síly. Pokud i tak nedojde k nápravě, poté Rada bezpečnosti rozhodne o uplatnění ozbrojených sil členských států za účelem zachování nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti. Takovéto oprávnění musí být Radou poskytnuto dříve, než dojde k donucovací akci a je třeba, aby bylo jasné a zřetelné. Akce může být provedena jednotlivými státy v rámci ad hoc koalicí, nebo v rámci regionálních či mezinárodních organizací. Donucovacích prostředků může být užito i za situace, kdy se agresor stáhnul, ale stále nebylo dosaženo obnovení do předchozího stavu, tedy stavu před agresí.⁶² S tímto problémem jsou spojeny operace, které vynucují mír⁶³ a operace, jejichž cílem je mír zachovat.⁶⁴ Výše uvedené operace nijak nenarušují státní suverenitu, jelikož daný stát musí s operací na svém území nejprve souhlasit.⁶⁵

---

⁶⁰ SIMMA, Bruno, a kol. *The Charter of the United Nations: A Commentary*. 2. vydání. New York : Oxford University Press, 2002, s. 804.

⁶¹ Podle článku 24 odst. 1 je Rada bezpečnosti OSN orgánem, jemuž byla svěřena „základní odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti“.

⁶² DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 359.

⁶³ Operace, jejichž cílem je prosazování míru během konfliktu, a to buď prosazením uzavření míru nebo dodržování již uzavřené mírové dohody.

⁶⁴ Operace, jejichž mandát spočívá v monitorování mírových procesů v zasažených zemích po ukončení konfliktu a pomáhání zainteresovaným stranám uvádět v platnost mírové dohody.

⁶⁵ *Charta OSN. Informační centrum OSN v Praze* [online]. OSN, 2005 [cit. 19. Června 2021]. Dostupné z : <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

2. Možnosti zásahu do státní suverenity

Ochrana lidských práv, zásada nepoužití síly či zásada nevměšování se do záležitostí suverénního státu jsou prvky humanitární intervence, které nejen že vytvářejí rozporuplnost humanitární intervence, ale také se jedná o aspekty, které mají své právní ukotvení. Naproti tomu humanitární intervenci takovéto ukotvení schází, ačkoliv by mohla být přidružena například k donucovacím opatřením, jež spadají pod výjimky použití síly dle Kapitoly VII Charty. Na humanitární intervenci je nahlíženo zejména z pohledu její legitimacy, to je z pohledu morálky, etiky a spravedlnosti. Někteří teoretikové a experti z oblasti mezinárodních vztahů prohlašují, že legitimita se dá považovat za přijatelný rys, neboť Rada bezpečnosti dává svůj souhlas s humanitární intervencí, a tento souhlas by měl být postačující, vezmeme-li v úvahu, že Rada bezpečnosti je politickým orgánem. Následkem toho, Rada spadá pod politický pramen legitimacy humanitární intervence, kdy tento pramen povoluje humanitární intervenci, pokud konflikt nejde vyřešit diplomatickou cestou či ekonomickými sankcemi.⁶⁶

Pojem suverenity pochází z francouzského *souverain*, jehož význam je svrchovaný, nejvyšší, nepodléhající žádné vyšší autoritě. Tomuto pojmu byl předchůdcem termín suzerenita z francouzského *suzerain* či *suzeraineté*, jež popisoval vztah podřízenosti, který vyjadřoval svrchovanost nad konkrétně vymezeným územím.⁶⁷

V dnešní době je suzerenita definována jako nejvyšší, nezávislá moc státu, kterou není možno žádným způsobem omezit. Ve většině případů ji členíme na suzerenitu vnitřní a vnější. Vnitřní suzerenita je považována za nejvyšší právní moc v rámci země, tedy moc zákonodárnou. Vnitřní suzerenita státu je známá jako jurisdikce či územní výsost.⁶⁸ Naproti tomu vnější suzerenita spočívá na nezávislosti země na jiných státech. Jde o základní podstatu pro společné působení států v prostředí mezinárodního společenství.

Dle některých autorů je právní pojetí suverenity vymezeno materiálním a územním rozpětím moci politického zřízení, následkem toho jsou určovány oboustranné výlučné nároky jednotlivých zemí ve světě. Podíváme-li se na pojem suverenity z hlediska politického, termín představuje svrchovanost a nedotknutelnost orgánů státní moci.⁶⁹ Stephen Krasner uvádí užití pojmu suverenity v několika formách. Jako první z nich se jedná o mezinárodněprávní suzerenitu (*international legal sovereignty*), která se vztahuje k vzájemnému uznávání

---

⁶⁶ ZBOŘIL, František. Humanitární intervence – nová praxe mezinárodního společenství. *Mezinárodní právní revue*, 2001, č. 2, s. 118.

⁶⁷ SCHEU, Harald Ch. Suzerenita státu v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*, 2004, roč. 28, č. 2, s. 3.

⁶⁸ TICHÝ, Luboš, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Sovereignty and integration: paradoxes and development within Europe today*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2010, s. 33.

⁶⁹ ADLER – NISSEN, Rebecca, GAMMELTOFT – HANSEN, Thomas. *Sovereignty games: Instrumentalizing state sovereignty in Europe and beyond*. New York: Palgrave&Milian, 2008, s. 18.

územních celků. Za další podobu můžeme zmínit suverenitu domácí (domestic sovereignty), která v sobě zahrnuje, jak organizaci politické moci v dané zemi, tak i způsobilost vynucovat moc uvnitř země. Suverenita vzájemné závislosti (interdependence sovereignty) určuje způsobilost regulace proudění zboží, kapitálu, informací apod. přes hranici státu.

Dle Jana Filipa je pojem suverenity „nezávislost a neomezenost státní moci na jakékoliv jiné vnitřní nebo vnější moci. Aby byla státní moc považována za suverénní musí být nezávislá na jiné moci, resp. na moci jiných institucí, musí být výlučná, neboť fakticky existuje jedna státní moc a také musí být neomezená z hlediska uplatňování.“⁷⁰ Princip suverenity nalezneme i ve článku 2 odst. 1 Charty OSN, který sděluje, že, „organizace je založena na svrchované rovnosti všech svých členů.“⁷¹

Z pohledu mezinárodního práva je suverenita vymezena jako „*neodmyslitelná vlastnost státu jako subjektu mezinárodního práva, která vznikla a nadále ve své podstatě působí jako právo upravující vztahy mezi svrchovanými, navzájem si rovnými státy. Státy si mohou svou akční volnost omezit uzavíráním mezinárodních smluv a vytvářením obyčejových pravidel i vlastními jednostrannými právními akty.*“⁷² Přestože můžeme v dnešní době pozorovat provázanost mezi státy v oblastech jako jsou hospodářství či bezpečnost, v rámci mezinárodního práva jsou tyto země svrchovanými suverény. V případě členství státu v mezinárodních organizacích, které následně provádějí pravomoci jim svěřené státem, se na takovéto přenesení nepohlíží jako na ztrátu svrchovanosti.

---

⁷⁰ FILIP, Jan a kol. *Základy státovědy*. 3. vydání Brno: Masarykova Univerzita, 2002. s. 19.

⁷¹ *Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora* [online]. OSN, [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

⁷² MADAR, Zdeněk a kol. *Slovník českého práva*. 3. rozšířené a podstatně přepracované vydání. Praha: Linde, 2002, s. 1522.

3. Koncept Responsibility to Protect

V 90. letech minulého století byl mezinárodním společenstvím uskutečněn hojný počet humanitárních intervencí snažící se o zabránění násilí, které bylo páchano na civilním obyvatelstvu. **Doktrína odpovědnosti chránit**, známá pod zkratkou R2P (dále jen „R2P“), je mezinárodní normou, která má zajistit, aby mezinárodní komunita již nikdy v budoucnu nesehlala v zastavení masové krutosti páchané na civilním obyvatelstvu. Tento koncept byl vytvořen v důsledku neschopnosti mezinárodního společenství přiměřeně jednat vůči masovým zločinům, které byly páchany například ve Rwandě či bývalé Jugoslávii. V roce 2000 vznikla nezávislá *Mezinárodní komise pro intervenci a státní suverenitu* (ICISS)⁷³ skládající se z dvanácti odborníků v jejichž čele byl Gareth Evans, tehdejší ředitel ICG.⁷⁴ Komise se zabývala otázkou práva a povinnosti intervence suverénního státu v zájmu ochrany civilního obyvatelstva.

Roku 2001 byla uveřejněna zpráva s titulem **Responsibility to protect**.⁷⁵ Dle názoru tehdejšího generálního tajemníka OSN Kofiho Annana je R2P *komplexní koncept, díky němuž mezinárodní společenství již nebude moci neaktivně přihlížet páchanému zvrstvu na lidech*.⁷⁶ Následně byly hlavní ideje konceptu představeny v jeho zprávě pod jménem *Ve větší svobodě: směrem k rozvoji, bezpečnosti a lidským právům pro všechny*. Zde je třeba uvést skutečnost, že do této zprávy nebyly převzaty veškeré záměry konceptu R2P vypracované Mezinárodní komisí pro intervenci a státní suverenitu.⁷⁷ V roce 2005 byl tento koncept jednomyslně přijat na summitu Společnosti národů a stal se součástí závěrečného dokumentu přijatého Valným shromážděním OSN.⁷⁸ R2P respektuje odpovědnost státu za dění uvnitř jeho hranic, avšak není-li stát schopen zabránit porušování lidských práv na svém území, pak je mezinárodní společenství schopno reagovat tak, aby nedošlo k vyhocení konfliktu. Tento koncept je jakýmsi vodítkem pro jednání v krizových situacích, během nichž stát není schopen zajistit bezpečí svému obyvatelstvu.

---

⁷³ The International Committee on Intervention and State Sovereignty

⁷⁴ EVANS, Gareth. *Responsibility to Protect: Ending Mass Atrocity Crimes Once and for All*, Washington DC: Brookings Institution Press, 2008, s. 4.

⁷⁵ ICISS, *The Responsibility To Protect* [online]. 2001, globalr2p [cit. 16 Června 2021]. Dostupné z: <https://www.globalr2p.org/resources/the-responsibility-to-protect-report-of-the-international-commission-on-intervention-and-state-sovereignty-2001/>

⁷⁶ THAKUR, Ramesh. 'No more Rwandas': intervention, sovereignty and the responsibility to protect. *Humanitarian exchange*, 2004, roč. 26, č. 1, s. 7.

⁷⁷ BÍLKOVÁ, Veronika. *Odpovědnost za ochranu (R2P): Nová naděje nebo staré pokrytectví?* 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 2010, s. 39-45

⁷⁸ BELLAMY, Alex J., WILLIAMS, Paul D. The New Politics of Protection? Côte d'Ivoire, Libya and Responsibility to Protect. *International Affairs*, 2011, roč. 87, č. 4, s.

Shodný postoj mezinárodního společenství ke konceptu R2P byla následována implementací této doktríny do mezinárodního práva. S tímto krokem vyvstalo několik otázek ohledně charakteru R2P. Jako klíčový problém vyvstala otázka, zda se jedná o normu mezinárodněprávní, a nebo zda se jedná o morální závazek. Podle C. Stahna existují určité části R2P, které se již nacházejí v mezinárodním právu, jako příklad zde můžeme uvést ideu suverenity jako odpovědnost státu, kdy tato idea dosahuje až do 17. století k Hugo Grotiusovi.

Nahlížení na spojení lidské bezpečnosti s kolektivní odpovědností jednat v případech, kdy dochází k hrubým porušováním lidských práv, je dle Stahna natolik novou ideou, že může být složité ji interpretovat dle současného mezinárodního práva.⁷⁹

3.1 Pilíře Konceptu Responsibility to Protect

Princip R2P stojí na třech pilířích. Prvním pilířem je primární odpovědnosti států chránit své obyvatelstvo před válečnými zločiny, etnickými čistkami, zločiny proti lidskosti, jakožto i podněcování k takovýmto zločinům. Dalším pilířem je odpovědnost mezinárodního společenství za pomoc státu během vykonávání R2P. Třetím, a zároveň posledním pilířem, je odpovědnost mezinárodního společenství za včasná a rozhodná opatření, která jsou v souladu s Chartou OSN, v těch případech, kdy stát zjevně selhal ve svém úkolu ochránit své obyvatele před válečnými zločiny či zločiny proti lidskosti.⁸⁰

3.1.1 První pilíř

V rámci prvního pilíře se R2P zaměřuje na odpovědnost státu chránit své obyvatelstvo. Ten, jako suverén a nositel státní moci, je povinen ochraňovat obyvatele před genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti. Za první prvek R2P byla vymezena „*responsibility to prevent*“ („*povinnost prevence*“), tedy odpovědnost státu předejít a zabránit porušení lidských práv obyvatel. Tato odpovědnost zavazuje stát k odstranění příčin, jež mají za následek napětí a násilí.⁸¹ Aby mohlo docházet k odstranění těchto příčin, je třeba využít politických nástrojů (demokratizace), právních (právní stát), vojenských (vyjednávání), a ekonomických (zmírnění nerovností).⁸²

---

⁷⁹ STAHN, Carsten. Responsibility to Protect: Political Rhetoric or Emerging Legal Norm? *The American Journal of International Law*, 2007, roč. 101, č. 1, s. 110-115.

⁸⁰ STAHN, Carsten. Responsibility to Protect: Political Rhetoric or Emerging Legal Norm? *The American Journal of International Law*, 2007, roč. 101, č. 1, s. 110-115.

⁸¹ ULBRICK, J. Trevor a kol. Preventing Mass Atrocity Crimes: The responsibility to Protect and the Syria Crisis. *Case Western Journal of International Law*, 2012, roč. 45, č. 2, s. 482.

⁸² BÍLKOVÁ, Veronika. The Responsibility to Protect – Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. Recenze. *Mezinárodní vztahy*, 2003, roč. 38, č. 3, s. 99.

Vznikne-li situace, ve které není stát schopen zajistit ochranu pro své obyvatelstvo, či není v jeho silách zamezit sílu, která podněcuje k páchání zvěrstev na obyvatelstvu, pak nastává stav, kdy „*odpovědnost chránit*“ přechází do kompetencí mezinárodního společenství. Smyslem R2P má být posílení pohledu na primární odpovědnost státu za své obyvatelstvo, nikoli omezení suverenity státu. Za hlavního nositele R2P je považován stát.⁸³ Zásadní složkou R2P je prevence.

Druhým prvkem konceptu R2P je „*responsibility to react*“ („*povinnost reakce*“). U tohoto prvku se uplatňuje podmínka vyčerpání veškerých možných mírových prostředků, než bude mezinárodní společenství jednat.⁸⁴ Akce ze strany státu (má-li potřebné kapacity) či mezinárodního společenství (v případě, že stát selže) cílí na ukončení protiprávního stavu a jeho nápravu.⁸⁵ Ve zprávě ICISS můžeme nalézt kritéria, která udávají, za jakých podmínek je vhodný vojenský zásah. Mezi tyto kritéria patří: spravedlivá příčina, spravedlivý úmysl, krajní případ, přiměřenost prostředků, rozumné vyhlídky na úspěch a oprávněná autorita.⁸⁶ Pro vojenskou intervenci je nutné, aby byly splněny všechny kritéria výše uvedené.

3.1.2 Druhý pilíř

Ve druhém pilíři nalezneme závazek mezinárodního společenství přispět k ochraně obyvatelstva. Tento pilíř, který je zastupován systémem OSN a přehlížen politickými zástupci a odborníky, je dle Ki-muna významný zejména pro formování strategií a postupů, které by mohly být užity k prevenci genocidy, válečných zločinů, etnických čistek a zločinů proti lidskosti. V dnešní době je to právě OSN, která má určitou institucionální sílu, která se snaží o co nejúčinnější prevenci proti zločinům, kterých se stát dopouští na svém obyvatelstvu. Eventuální pomoc ze strany OSN může být vedena čtyřmi různými způsoby. První způsob se snaží o podporu států, aby byly samy schopné realizovat ochranu obyvatelstva před zločiny proti lidskosti. Cílem tohoto způsobu je dodržování závazku státu vůči obyvatelstvu. Další způsob je v pomoci státům naplnit jejich odpovědnost. Třetí v sobě zahrnuje podporu států, v jejímž rámci je třeba zřizovat kapacity k ochraně obyvatelstva. Posledním způsobem je účast během vyescalované situace, která má tendenci k rozmachu konfliktu. Ve druhém, třetím a čtvrtém způsobu se počítá se spoluprací státu s OSN, popřípadě se zapojením dalších možných

---

⁸³ KI-MUN, Pan. *Implementing the responsibility to protect* [online]. Stanleycenter, 2009, [cit 17 července 2021]. Dostupné z: https://stanleycenter.org/publications/report/ImplementingR2P_Rpt_31610.pdf

⁸⁴ ULBRICK, J. Trevor a kol. Preventing Mass Atrocity Crimes: The responsibility to Protect and the Syria Crisis. *Case Western Journal of International Law*, 2012, roč. 45, č. 2, 482–483

⁸⁵ BÍLKOVÁ, Veronika. The Responsibility to Protect – Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. Recenze. *Mezinárodní vztahy*, 2003, roč. 38, č. 3, 99.

⁸⁶ BÍLKOVÁ, Veronika. The Responsibility to Protect – Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. Recenze. *Mezinárodní vztahy*, 2003, roč. 38, č. 3, s. 101.

účastníků. Pokud stát selhává při naplňování svých povinností vůči svému obyvatelstvu, pak je důležité vyhodnotit, zda v dané situaci byly aplikovány veškeré možné nástroje druhého pilíře, než dojde k rozhodnutí na půdě OSN zahájit akci podle třetího pilíře. Pomoc mezinárodního společenství může být realizována například v situaci, kdy vláda nemá pod kontrolou celé své území a na určitém území operuje militantní skupina. Také může nastat situace, kdy stát má tendence dostát svým závazkům, ale nedisponuje postačujícími prostředky. Ke zdárnému vyřešení konfliktu by na základě pomoci mezinárodního společenství postačovalo propůjčení specializovaných odborníků, jako jsou policie, armáda, vyjednavači, atd. Takovou pomocí by mezinárodní aktéři z části převzali odpovědnost suverénního státu, která je stanovena v prvním pilíři, jelikož stát by nebyl schopen danou situaci sám vyřešit. Pokud ovšem nastane situace, kdy stát páchá zločiny na obyvatelích a otevřeně porušuje své závazky, potom je malá pravděpodobnost na úspěch nástrojů ze druhého pilíře konceptu R2P, a mezinárodní společenství by mělo poté využít nástroje, které nabízí třetí pilíř.⁸⁷

3.1.3 Třetí pilíř

Poslední pilíř doktríny je nejvíce kontroverzní částí konceptu. K tomu, aby bylo zabráněno páchání zvěrstev na civilním obyvatelstvu, třetí pilíř konceptu R2P počítá s použitím vojenské síly. Tento koncept vyjadřuje jak úctu ke státní suverenitě, tak buduje systém použití síly k ochraně obyvatelstva. Z pilířů R2P můžeme dovodit skutečnost, že užití mírových prostředků je cílem této doktríny. Jen v malém počtu případů vznikne nutnost použití síly. Pro ozbrojenou akci je nezbytné, aby byly vyčerpány veškeré mírové nevojenské prostředky. Tento pilíř zajišťuje použití vojenské síly jen v případech, bude-li to nezbytné.⁸⁸

Třetí pilíř R2P stanovuje společnou odpovědnost a reakci členských států OSN za předpokladu, že stát nedostojí svým povinnostem a jeho obyvatelstvu není poskytnuta ochrana. V případě mezinárodní odezvy platí, že se uskuteční ve správný čas a rozhodným způsobem.⁸⁹ Pro realizaci kolektivního jednání je zapotřebí, aby byla akce schválena Radou bezpečnosti a dále je nezbytné, aby byla jednání v souladu s Chartou OSN. Zejména kapitoly VI a VIII obsahují mírové nástroje a opatření, na jejichž základě je možnost vyhnout se konfliktu, pokud

---

⁸⁷ KI-MUN, Pan. *Implementing the responsibility to protect* [online]. Stanleycenter, 2009, [cit 17 července 2021]. Dostupné z: https://stanleycenter.org/publications/report/ImplementingR2P_Rpt_31610.pdf

⁸⁸ ULBRICK, J. Trevor a kol. Preventing Mass Atrocity Crimes: The responsibility to Protect and the Syria Crisis. *Case Western Journal of International Law*, 2012, roč. 45, č. 2, s. 486.

⁸⁹ KI-MUN, Pan. *Implementing the responsibility to protect* [online]. Stanleycenter, 2009, [cit 17 července 2021]. Dostupné z: https://stanleycenter.org/publications/report/ImplementingR2P_Rpt_31610.pdf

jsou použity včas. Zejména vhodné načasování a flexibilita mezinárodní akce se pokládají za jedny z nejvýznamnějších principů třetího pilíře R2P.⁹⁰

3.2 Definice zločinů dle Závěrečného dokumentu

Pro úspěch a efektivní aplikaci R2P je podstatné, aby byly přesně vymezeny pojmy zločinů. Tyto pojmy nalezneme v Závěrečném dokumentu, jedná se o vymezení pojmů čtyř zločinů, a to genocidy, válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a etnických čistek.

Definice **genocidy** je úzce právně vymezena. Již v roce 1948 byla tato definice zformulována v Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia. V úmluvě je stanoveno, že „*genocidiem se rozumí kterýkoli z níže uvedených činů, spáchaných v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou:*

- a) *usmrcení příslušníků takové skupiny;*
- b) *způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny;*
- c) *úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení;*
- d) *opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí;*
- e) *násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné.*“⁹¹

I když může nastat situace, kdy ozbrojený konflikt naplňuje jeden nebo více z daných znaků genocidy, je velmi složité dokázat daný záměr státu.⁹²

Další ze zločinů je upraven v Římském statutu ustavujícím ICC z roku 1998. **Válečné zločiny** jsou definovány jako *jakékoliv činy páchané na lidech či majetku, které jsou pod ochranou ustanovení relevantních částí Ženevských Úmluv.*⁹³ Jedná se tedy jak o zločiny páchané na lidských bytostech, příkladem můžeme uvést nelidské zacházení s jedinci, mučení, úmyslné způsobování velkého utrpení či úmyslné zabíjení, tak i o činy, které jsou spáchány na majetku, například nezákonné přivlastňování si cizího majetku, rozsáhlé pustošení majetku. Do této kategorie válečných zločinů také náleží brání rukojmích během konfliktů. Pod pojem

---

⁹⁰ KI-MUN, Pan. *Implementing the responsibility to protect* [online]. Stanleycenter, 2009, [cit 17 července 2021]. Dostupné z: https://stanleycenter.org/publications/report/ImplementingR2P_Rpt_31610.pdf

⁹¹ *Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia* [online], 8. prosince 1948, OSN [cit 26 června 2021]. Dostupné z: <https://www.armedconflicts.com/Umluva-o-genocide-t19474>. [článek II.]

⁹² EVANS, Gareth. *Responsibility to Protect: Ending Mass Atrocity Crimes Once and for All*, Washington DC: Brookings Institution Press, 2008, s. 12.

⁹³ Ženevské Úmluvy z roku 1949 stanovují mezinárodněprávní pravidla na ochranu obětí války.

válečných zločinů spadají i zločiny páchané nepřímo, například osoba, která řídí masové zabíjení, může být souzena ICC.⁹⁴

Římský statut z roku 1998 taktéž ustanovuje pojem zločinů proti lidskosti. Ty jsou definovány jako „*násilné činy vědomě spáchané jako součást systematického útoku namířeného proti civilnímu obyvatelstvu. Zahrnují zločiny jako je zotročení, vyhlazení, nucené přesídlování, apartheid, mučení, znásilňování/sexuální otroctví, nucená sterilizace, nucené těhotenství, perzekuce určité skupiny (rasové, náboženské, politické, národnostní, etnické, kulturní, ...), únosy a zmizení osob a další podobné akty proti lidskosti, které záměrně způsobují velké utrpení.*“⁹⁵

Etnické čistky se řadí jako podkategorie k válečným zločinům, neboť prozatím jejich definice nebyla formálně zakotvena v mezinárodním právu. Jedná se o *diskriminující útoky proti identifikovatelné skupině v rámci celého obyvatelstva země za účelem odstranění této skupiny z daného území.*⁹⁶ Etnické čistky mohou být uskutečňovány buď to formou neskrývaného vyvražďování skupiny obyvatel, terorizováním skupiny za účelem opuštění obývaného území, vyhoštěním, nebo jako vědomým pokusem upravit etnické složení určité skupiny obyvatelstva.⁹⁷ Tento pojem začal být velmi užívaný během 90. let v rámci občanské války v bývalé Jugoslávii.⁹⁸

---

⁹⁴ Rome Statute Of The International Criminal Court [online], Řím, 17 června 1998 [cit 20 června 2021] https://legal.un.org/icc/statute/99_corr/cstatute.htm [Článek 8]

⁹⁵ Rome Statute Of The International Criminal Court [online], Řím, 17 června 1998 [cit 20 června 2021] https://legal.un.org/icc/statute/99_corr/cstatute.htm [Článek 7]

⁹⁶ SCHEFFER, David. Atrocity Crimes Framing The Responsibility to Protect. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 2008, roč. 40, č. 1, s. 129.

⁹⁷ EVANS, Gareth. *Responsibility to Protect: Ending Mass Atrocity Crimes Once and for All*, Washington DC: Brookings Institution Press, 2008, s. 13.

⁹⁸ SCHEFFER, David. Atrocity Crimes Framing The Responsibility to Protect. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 2008, roč. 40, č. 1, s. 128.

4. Konflikt v Bosně a Hercegovině

Stejně jako celý balkánský poloostrov, tak i Bosna a Hercegovina (dále jen „BaH“) byla začátkem druhé poloviny 19. století pod vládou Osmanské říše. Později, v roce 1878, po berlínském kongresu se země ocitla ve správě tehdejšího Rakouska-Uherska. Po první světové válce vzniká velký státní útvar, který se skládá ze zemí Balkánu. Součástí toho celku se stali Chorvatsko, Slovinsko, Černá Hora, Bosna a Hercegovina, Srbsko a Makedonie. Tento celek byl v roce 1929 přejmenován na dnes již bývalou Jugoslávii. Po druhé světové válce se vlády ujala komunistická strana v čele s chorvatským Josefem Brozem Titem. Tito byl u moci až do svého skonání v roce 1980.

Během 90. let, kdy zaniká sovětské impérium, se rozpadá jugoslávské federace⁹⁹ a území BaH je diferenciováno dle etnických příslušností.¹⁰⁰ V letech 1990 – 1991 došlo na území BaH k otevření tzv. zlomových linií. Následkem tohoto jevu, který šel ruku v ruce s etnickou mobilizací, v roce 1992 vznikl konflikt, který přetrvával několik let, než byl ukončen roku 1995.¹⁰¹ S. Huntington pokládá vzniklý konflikt za válku na zlomové linii. Pro takovýto typ konfliktu je charakteristickým rysem zejména spor mezi skupinami, které patří do většího etnického celku a vyznačuje se zdlouhavou povahou.¹⁰² V letech 1992 – 1995 byla BaH dějištěm jedné z nejkrvavějších občanských válek od druhé světové války odehrávající se na evropském kontinentě. Tento válečný konflikt byl živen jak vnějšími, tak i vnitřními podněty. Do vnějších podnětů můžeme zařadit zejména výraznou propagandu, politický i vojenský zájem na konfliktu ze strany sousedních států, tj. Chorvatska a Srbska. Mezi vnitřní aspekty spadají neshody mezi vládnoucími nacionalistickými stranami.¹⁰³ Mezinárodní společenství usilovalo o ukončení občanské války v BaH a od roku 1992 započalo s humanitární pomocí směřující do BaH. Začátkem roku 1993 vznikl první návrh mírové dohody, tzv. Vance-Owenův plán. Na základě tohoto plánu měla být BaH rozčleněna na deset jednotlivých provincií. Hlavní národnosti žijící na území BaH, bosenští Chorvaté, Srbové a muslimové, obdrželi stejně po třech provinciích. Sarajevo, jako jediná provincie, mělo spadat pod vedení všech etnik. Dle Vance-Owenova plánu mělo být každé území spravováno autonomní provinční vládou. Plán nakonec po dlouhém vyjednávání nebyl přijat. Důvodem byla nelibost Srbů, dle jejichž mínění by plán roztržil území jimi spravované na několik teritoriálně osamocených částí. Střety mezi

---

⁹⁹ V době studené války byly státy bývalé Jugoslávie sjednoceny na základě ideologických a historických postojů

¹⁰⁰ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka publishers, 2001.

¹⁰¹ NATION, Craig R. *War in the Balkans, 1991-2002* [online]. Strategic Studies Institute, 2003, s. 149-155 [cit. 5 května 2021]. Dostupné z: https://www.files.ethz.ch/isn/101059/War_Balkans.pdf

¹⁰² HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka publishers, 2001.

¹⁰³ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006.

hlavními subjekty konfliktu přestaly až po rázném zakročení mezinárodním společenstvím. Klid zbraní v BaH nastal po podepsání Daytonských dohod roku 1995. Tyto dohody byly navrženy zainteresovanými zeměmi¹⁰⁴ a jejich zachování podléhalo jednotkám NATO.¹⁰⁵

4.1 Události předcházející konfliktu

Jak běžel čas, mezi jednotlivými národy rostly tendence k odtržení se od jugoslávské federace. Jako první vyhlásily nezávislost v červnu 1991 Chorvatsko a Slovinsko, následování Bosnou a Makedonií.¹⁰⁶ Po zániku Jugoslávie, na území BaH vnikaly národnostní integrační procesy, v jejichž rámci se formovalo vědomí společného původu a současně s tímto vědomím probíhalo i vymezení se ke svému okolí. Skupiny slučující některé národnosti se rozpoznávaly na základě určitých znaků, jako jsou například kulturní prvky (jazyk, historie nebo náboženství), rasové nebo politické. V tomto období se vymezipily celkem tři národnostní skupiny na území BaH. Jednalo se národ Chorvatů, Srbů a bosenských Muslimů. V rámci konfliktu je možno rozeznat celkem čtyři hlavní skupiny sporu. Do první konfliktní skupiny spadali Chorvaté žijící na území BaH, a Chorvatská republika. Z pohledu etnických menšin na území Bosny, **Chorvaté** byli nejmenší menšinou, jejich početnost se pohybovala okolo dvaceti procent z celkové populace BaH. Zájmy této menšiny zastupovala politická strana Chorvatské demokratické společenství (HDZ). K druhé skupině patřila samotná bosenská republika. I když ji tvořilo několik etnických skupin, konfliktní skupinou zde byli zejména **bosenští Muslimové** (tzv. Bosňáci), kteří představovali největší etnickou skupinu. Jejich populace dosahovala přes čtyřicet procent z celkové populace. Politickým představitelem bosenských Muslimů byla Strana demokratické akce (SDA). Třetí konfliktní skupina se skládala ze Srbské republiky, která byla založena **srbskou menšinou** na území Bosny. Bosenští Srbové byly druhou největší etnickou skupinou a jejich zájmy hájila Srbská demokratická strana (SDS), jež měla podporu přímo v Bělehradě. Poslední skupina je zastoupena **mezinárodním společenstvím**, jež se do konfliktu vmísilo z vnějšího prostředí. Mezi přední účastníky řadíme ES (EU), OSN, NATO, a také kontaktní skupinu v čele se Spojenými státy americkými.¹⁰⁷

V roce 1990 se zesílila aktivita bosenských muslimů a pustili se do ochrany vlastní identity. Byl vybrán slovní obrat Bosňák, který sloužil jako národní jméno pro bosenské

---

¹⁰⁴ Mezi tyto státy patřilo Německo, Francie, Velká Británie, USA a Rusko.

¹⁰⁵ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka publishers, 2001.

¹⁰⁶ BELL-FIALKOFF, Andrew. *Etnické čistky*. Praha: Práh, 2003. s. 150.

¹⁰⁷ BARTOS, Otomar J., WEHR, Paul E. *Using conflict theory: war, peace and the global systém*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 122- 123.

muslimy.¹⁰⁸ Politická strana SDA měla svůj program ze začátku svého působení značně liberálně postavený, kdy program hlásal „*dosažení demokracie a pluralitního systému, plnou svobodu náboženského vyznání, navrácení majetku náboženským obcím, kulturní autonomii muslimského obyvatelstva v Sandžaku a přeměnu Jugoslávie ve společenství suverénních republik a jejich národů.*“¹⁰⁹ Politické strany HDZ a SDS hájily zájmy chorvatských a srbských menšin, přesto tyto strany byly napojeny na Záhřeb a Bělehrad a později se projeví jako prostředek pro šíření jejich vlivu těchto zemí na území BaH.¹¹⁰

Primárním zdrojem konfliktu byl spor o území Bosny a Hercegoviny. Roku 1991 bosenská vláda deklarovala nezávislost a jejím cílem bylo zachování jednotnosti a ponechání celého území tak, aby zde mohly veškeré etnické skupiny žít pospolu uvnitř jednoho státu. Avšak bosenští Srbové s tímto návrhem nesouhlasili. Důvodem byly zejména historické vazby k území, které Srbové na území BaH obývali, a jejich cílem bylo připojit toto území k Velkému Srbsku. Jako hlavní důvod pro nesouhlas s návrhem Srbové uváděli, že jim bosenská vláda nemá právo vládnout, a že neexistuje politická tradice Bosny a Hercegoviny a tudíž se jedná o Titův pokus utlačovat Srby.¹¹¹ Propaganda efektivně upozorňovala na fakta z minulosti, zejména na příkoří, která byla páčána proti bosenským Srbům ze strany bosenských muslimů a Chorvatů. Objevovali se tendence k podněcování názoru, že všichni jsou proti Srbům, a tedy Srbové jsou utiskovanou skupinou na území BaH. Postupem času byl zaznamenán nárůst nacionalismu a s tím bylo spojeno vytvoření autonomní oblasti v rámci BaH. V roce 1992 bylo na území BaH uskutečněno referendum potvrzující vyhlášení nezávislosti na Bosně a Hercegovině. Toto vyhlášení nezávislosti bylo spouštěčem událostí, které vyvrcholily konfliktem mezi etnickými skupinami.¹¹²

V BaH selhával jeden pokus o spolupráci za druhým, neboť koalice tvořená bosenskými Srby, v jejichž čele byl Radovan Karadžić, a bosenskými Muslimy, jež měli Alija Izetbegoviče za svého vůdce, nemohli utvořit společný program koalice. Napětí v zemi vyeskalovalo roku 1991 vyhlášením nezávislosti Bosny a Hercegoviny a jejím následným uznáním roku 1992 ze strany Evropské unie (dále jen „EU“) a Spojených států amerických (dále jen „USA“).

---

¹⁰⁸ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 239- 240.

¹⁰⁹ Oslobodenje, citováno z: (HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 245)

¹¹⁰ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 251-252.

¹¹¹ BARTOS, Otomar J., WEHR, Paul E. *Using conflict theory: war, peace and the global systém*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 127.

¹¹² BARTOS, Otomar J., WEHR, Paul E. *Using conflict theory: war, peace and the global systém*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 128-129.

V návaznosti na uznání BaH, srbská národní menšina dala vzniknout Srbské autonomní republice.

4.2 Vznik konfliktu

Okolnostmi, jež definitivně rozpoutaly občanskou válku, bylo vyhlášení nezávislosti Bosny a Hercegoviny a následné uznání státu ze strany mezinárodního společenství a vznik Srbské autonomní republiky. Za den počátku občanské války je datum 6. a 7. duben 1992.

Rozhodnutí EU a USA vyvolalo v mezinárodním společenství rozpolcené postoje. Například Jeanne Haskinová uvádí, že skrze toto rychlé uznání ze strany EU a USA, mezinárodní společenství věřilo v odvrácení vyhrocení konfliktu. Jiným argumentem pro dané rozhodnutí byl fakt, že uznáním samostatnosti nabude bosenská vláda práva k obraně svých hranic. Pokud by došlo ke střetu, konflikt by vypuknul na území suverénního státu, a díky tomu by se bosenská vláda mohla bránit na základě Charty OSN, článku 51, který deklaruje přirozené právo suverénního státu na sebeobranu.¹¹³ Nicméně se ukázalo, že toto rozhodnutí spíše rozdmýchalo akci. Druhý den byl vyhlášen válečný stav bosenskou vládou. Hladký popisuje násilné střety jako „vzájemný boj o etnický čistá území“, v jejichž rámci se strany konfliktu dopouštěli etických čistek.¹¹⁴ Snaha mezinárodního společenství o ukončení krvavých střetů vyvolávala pocit nedostatečnosti. S mezinárodní intervencí v BaH panoval ve světě i značný nesouhlas. S mezinárodní intervencí nesouhlasily zejména Velká Británie a Francie. Tyto země zastávaly názor, že střet byl vyvolán etnickou nesnášenlivostí.¹¹⁵

Tři dny po vypuknutí nepokojů, Alija Izetbegovič, prezident BaH, žádal o vypravení mírové mise, která by čítala okolo deseti až patnácti tisíc vojáků včetně letecké flotily. Bohužel, z OSN přišla zpráva, která sdělovala, že k ukončení konfliktu by bylo zapotřebí rozsáhlejší akce a že se nepředpokládá schválení žádosti o vypravení mírové mise Radou bezpečnosti.¹¹⁶ Generální tajemník OSN se vyjádřil k této žádosti, kdy oznámil, že za daných okolností není uskutečnitelné zformování věcného konceptu pro mírovou operaci.¹¹⁷ Avšak následkem zhoršující se situace mezinárodní společenství bylo nuceno zasáhnout. Bylo využito jednotek mezinárodního společenství, které již operovali v sousedním Chorvatsku. Tyto jednotky jsou

---

¹¹³ HASKIN, Jeanne M. a kol. *Bosnia and beyond: the "quiet" revolution that wouldn't go quietly*. 3. vydání. New York: Algora Publishing, 2006, s. 71.

¹¹⁴ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 271.

¹¹⁵ HASKIN, Jeanne M. a kol. *Bosnia and beyond: the "quiet" revolution that wouldn't go quietly*. 3. vydání. New York: Algora Publishing, 2006, s. 72.

¹¹⁶ HASKIN, Jeanne M. a kol. *Bosnia and beyond: the "quiet" revolution that wouldn't go quietly*. 3. vydání. New York: Algora Publishing, 2006, s. 73

¹¹⁷ RIGBY, Vincent. *BOSNIA-HERCEGOVINA: THE INTERNATIONAL RESPONSE* [online]. 1994 [cit. 19 května 2021]. Dostupné z: <http://publications.gc.ca/CollectionR/LoPBdP/BP/bp374-e.htm#THE%2520UNITED>

známé jako Síly ochrany Spojených národů (UNPROFOR). Rada bezpečnosti přijala rezoluci 743 o krizi a ohrožení míru, která zajistila včasnější zásah a do země byla vyslána více než tisícovka vojáků OSN pod hlavičkou mise UNPROFOR.¹¹⁸ V červenci téhož roku bylo vyhlášeno Chorvatské společenství Hercegovina, díky čemuž byla BaH rozdělena na tři celky. Na základě rezolucí Rady bezpečnosti vznikly bezpečnostní zóny v oblastech, která okupovali Srbové. Jednalo se o oblast Sarajeva, Srebrenice, Žepy, Gorale a Tuzlu. Tyto zóny plnily funkci pro doručování humanitární pomoci pro bosenské Muslimy.

Na začátku roku 1993 se všichni hlavní aktéři konfliktu shromáždili za účelem jednání o Vance-Owenově plánu. Plán byl nazýván podle hlavních vyjednavatelů tohoto plánu, britek Davida Owena a američanem Cyrusem Vancem. **Vance-Owenův plán** deklaroval rozdělení území BaH na deset samosprávných celků, jež by reflektovalo etnické poměry na území BaH. Vždy po třech územních celcích by připadlo srbským Chorvatům, Srbům a bosenským Muslimům. Sarajevo bylo posledním celkem, který mělo spadat pod vliv všech etnických skupin. Plán stanovoval, že tyto územní celky by nebyly etnicky čisté, avšak daná skupina, jež by nad nimi měla správu, by byla v majoritním postavení. V té době Srbové měly pod svou správou okolo sedmdesát procent z celkového území BaH, a tedy následkem Vance-Owenova plánu by přišli o své dominantní postavení, jelikož dle nového uspořádání by jim mělo připadnout pouze čtyřicet pět procent území BaH.¹¹⁹ Pro uskutečnění toho plánu se nakonec po měsících vyjednávání vyjádřili jak bosensští Muslimové, tak i bosensští Chorvaté. Bosensští Chorvaté souhlasili s rozdělením území dle Vance-Owenova plánu, neboť územní celky, které měly připadnout pod jejich správu, se nacházely v blízkosti hranic s Chorvatskem a vznikla zde vize o budoucím připojení se k Chorvatsku. Naproti tomu bosensští Srbové nebyli s navrhovaným plánem spokojeni, a po hlasování, jež dopadlo v poměru přibližně 96% proti a 4% pro přijetí plánu, byl tento plán Srbskou částí odmítnut. Jednání tedy zkrachovala a konflikt pokračoval v eskalaci. Tento mírový plán měl tedy bohužel opačný důsledek než jaký byl jeho záměr.

V tomto období vznikají na území BaH první ozbrojené střety mezi bosenskými Muslimy a bosenskými Chorvaty. Za negativní následek Vance-Owenova plánu můžeme označit vznik Muslimsko-chorvatského konfliktu, jelikož strany konfliktu usilovaly o etnické vyčištění svých budoucích území od obyvatel příslušejících k jiné etnické skupině. V roce 1993 byl předložen bosenskými Srby a bosenskými Chorvaty nový návrh na rozdělení území Bosny a Hercegoviny. Návrh stanovoval vytvoření tří ministátů, jež by byly součástí jedné federace.

---

¹¹⁸ HLADKÝ, Ladislav. *Bosna a Hercegovina : Historie nešťastné země*. Brno : Doplněk, 1996, s. 153

¹¹⁹ RIGBY, Vincent. *BOSNIA-HERCEGOVINA: THE INTERNATIONAL RESPONSE* [online]. 1994 [cit. 19 května 2021]. Dostupné z: <http://publications.gc.ca/CollectionR/LoPBdP/BP/bp374-e.htm#THE%2520UNITED>

Zde byl předpoklad, že takto navržené uspořádání by bylo dočasného charakteru, jelikož by se chorvatská a srbská část BaH mohla v budoucnu chtít připojit k Chorvatsku a k Srbsku.¹²⁰ Bosenští Muslimové zablokovali další jednání, neboť tento návrh byl z jejich pohledu nepřijatelným. Z tohoto důvodu mezinárodní společenství navrhlo další plán, nazvaný jako Owen-Stoltenbergův plán. Hlavními vyjednávači tohoto plánu se stali již zmíněný David Owen a Thorvald Stoltenberg. Je zajímavé, že i když hlavní vyjednávač byl stejný, jako u Vance-Owenova plánu, tak zde již předpokladané rozdělení území BaH rozdělení bylo značně odlišné. Tento plán navazoval na předchozí návrh předložený Bosenskými Srby a bosenskými Chorvaty. Podle plánu měly na území Bosny měly vzniknout tři republiky. Systém jednotlivých republik byl navržen tak, aby vznikaly přístupy k moři a jednotlivé celky byly ucelenější. Dle plánu by pak obyvatelé by měli jednotné občanství, avšak v OSN by byli zastoupeni jako jeden blok. Plán však dopadl jako všechny předchozí zamítnutím jedné z etnik. Tentokrát za zavrhnutím stáli bosenští Muslimové, kteří tak učinili v srpnu roku 1993. Hlavní uvedený důvod ze strany bosenských Muslimů bylo, že by přišli o značnou část území. Plán jim totiž přiřkl pouze 30% území, kdežto 52% území by připadlo bosenským Srbům a zbylých 18% bosenským Chorvarům.

Začátkem roku 1994 se mezinárodní společenství začíná více angažovat. Hlavní příčinou byla exploze v centru Sarajeva, která si vyžádala desítky zraněných. Z útoku byli obviněni bosenští Srbové, kteří tato obvinění popřeli. V důsledku tohoto útoku byla ustanoveno jednání mezi bosenskými Srby, bosenskými Chorvaty a Muslimy, v jejímž rámci bylo ze strany EU i Rady NATO uvaleno na bosenské Srby desetidenní ultimátum, v jehož rámci byl požadavek na stažení jejich ozbrojených sil. Jednou z podmínek tohoto ustoupení bylo, aby se bosenští Srbové stáhli na předběžně vymezenou vzdálenost od Sarajeva a aby veškeré útoky ustaly.¹²¹ Tento vynucený ústup bosenských Srbů nedokázal přesvědčit mezinárodní společenství a z tohoto důvodu se začalo přemýšlet nad leteckým bombardováním pod záštitou NATO. S tímto rozhodnutím nesouhlasilo Rusko, které ve spolupráci s dalšími velmocemi navrhlo další mírový plán. Tehdejší prezident Boris Jelcin nastínil návrh plánu, ve kterém by se okolo čtyři sta ruských vojáků UNPROFOR přemístilo na území okolo Sarajeva, které mělo

---

¹²⁰ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 274-275.

¹²¹ BARTOS, Otomar J., WEHR, Paul E. *Using conflict theory: war, peace and the global systém*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 141.

být neobsazeno po odchodu bosenských Srbů. Návrh byl přijat bosenskými Srby, kteří opustili území okolo Sarajeva.¹²²

Během roku 1995 nastala jedna z nejkřutějších událostí občanské války na území Bosny a Hercegoviny. Bosenští Srbové, kteří byli řízeni srbským generálem Mladićem, dne 11. 07. 1995 obsadili Srebrenici. Toto bosňácké území spadalo do oblastí bezpečných zón na území BaH, jež bylo pod záštitou nizozemských vojáků UNPROFOR. Bohužel tito vojáci nedokázali ubránit bosenské Muslimy před přicházejícím masakrem ze strany bosenských Srbů. Statistika Červeného kříže podává svědectví o brutálním násilí, jež bylo napácháno bosenskými Srby, a hovoří o sedmi tisících zavražděných bosenských Muslimech¹²³ a přesunech dvou desítek tisíců bosňáků, kteří byli odsunuti do jiné části Bosny a Hercegoviny. Později byl masakr ve Srebrenici uznán Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii jako genocida Muslimskeho obyvatelstva.

Následkem této události vyvstala diskuze mezinárodního společenství o smyslu mise OSN na území BaH. V srpnu roku 1995 vyslaly Spojené státy americké jako mezinárodního vyjednavče Richarda Holbrookeho, který zastával post náměstka ministra zahraničí. Holbrooke se snažil prosadit nový mírový plán, jež byl směsicí předešlých návrhů, které nebyly přijaty. Tento nový mírový plán respektoval stávající hranice Bosny a Hercegoviny, BaH měla být jednotným státem, v jehož rámci by byla vnitřně členěna na dva územní celky. První celek by byl reprezentován bosňácko-chorvatskou federací, jež by zaujímala padesát jedna procent z celkového území BaH. Zbýlých čtyřicet devět procent by připadlo bosenským Srbům. Než byl mírový plán přijat, došlo k dalšímu útoku na tržišti v Sarajevu. Vypálení strel bylo zaznamenáno jednotkami UNPROFOR, které potvrdili, že vypálení nastalo na srbských pozicích.¹²⁴ Následkem toho započaly letecké útoky NATO na vojenské pozice bosenských Srbů v BaH. Bosenští Srbové důsledkem útoků zaznamenali ztráty na svých počtech, což se hodilo vládě bosenských Muslimů, kteří došli k závěru, že skrze diplomatické úsilí nenabudou svá bývalá území. Na základě této úvahy se rozhodli pro využití vojenských sil, jež mělo vést k vyřešení bosenského konfliktu.¹²⁵ Pouze několik týdnů trvalo, aby armáda Bosny a Hercegoviny s jednotkami HVO a chorvatskou armádou dobyla téměř čtyři tisíce kilometrů

---

¹²² HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 283.

¹²³ HASKIN, Jeanne M. a kol. *Bosnia and beyond: the "quiet" revolution that wouldn't go quietly*. 3. vydání. New York: Algora Publishing, 2006, s. 102.

¹²⁴ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 288.

¹²⁵ HASKIN, Jeanne M. a kol. *Bosnia and beyond: the "quiet" revolution that wouldn't go quietly*. 3. vydání. New York: Algora Publishing, 2006, s. 106.

čtverečních, jež byla pod správou bosenských Srbů.¹²⁶ Následně přišel zásah ze strany mezinárodního společenství a tím byl ukončen pokus chorvatsko-bosňáckých jednotek o další dobývání území BaH. Nakonec se povedlo dojednat dohodu o příměří mezi stranami konfliktu. V návaznosti na tuto dohodu proběhly mírové jednání v Daytonu, ve Spojených státech amerických.

Daytonská mírová jednání byla zahájena dne 1. listopadu 1995 a trvala do 21. listopadu 1995. Hlavních témat k jednání bylo hned několik. BaH byla víceméně v rozkladu a bylo nutné vyjasnit poválečné usporádání Bah, dojednat rozdělení moci a v neposlední řadě začít řešit národnostní usmíření. Pro toto byl mimo jiné zřízen Úřad vysokého představitele pro BaH, který měl velké pravomoce k zachování míru v této oblasti. Jednání se účastnily všechny strany konfliktu, avšak bosenští Srbové byli přizváni pouze jako pozorovatelé, nemohli tedy aktivně zasáhnout do mírového jednání. Finální smlouva o ukončení válečného konfliktu v Bosně a Hercegovině podepsali všichni aktéři konfliktu. Svým perem stvrdila tuto dohodu tedy jak bosenská, tak chorvatská i srbská část. Tímto tak významným dnem pro celý konflikt se stal datum 14. 12. 1995 v Paříži. Dle smlouvy byla BaH jednotným státem, avšak vnitřně byla rozčleněna na dva územně-správní celky. Prvním celkem byla bosňácko-chorvatská federace, druhým Srbská republika. Kontrolu plnění podmínek stanovených daytonskou dohodou měla na starost mezinárodní vojenská stabilizační jednotky známe pod zkratkou SFOR. Toto celé bylo pod záštitou NATO.

4.3 Vojenská intervence v BaH a její kritéria

Během občanské války v BaH byly intervenujícími jednotkami jednotky NATO, které byly tvořeny vojáky z jejich členských zemí. Do konfliktu byly přiřazeni na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN ze dne 31. března 1993, jež byla vydána v návaznosti na stálé porušování bezletové zóny nad BaH. Mezinárodní jednotky byly na jejím základě zmocněny použít donucovací prostředky za pomoci ozbrojené síly, pokud by to bylo nezbytně nutné a dále by nepřestávalo porušování zákazu.

Prvním kritériem vojenské intervence je *spravedlivá příčina*. Po celém území bývalé Jugoslávie probíhaly mezinárodnostní konflikty. Následkem byly obrovské ztráty na životech jednotlivců z daných etnik. Jednáním těchto etnik během občanské války byla naplněna skutková podstata zločinů genocidy a zločinů proti lidskosti. Na základě těchto páchaných zločinů, byla naplněna podmínka, že daná intervence byla vedena ze spravedlivé příčiny. Pod

---

¹²⁶ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 288.

druhé kritérium můžeme zahrnout *zásadu prevence, subsidiarity a proporcionality*. Po celou dobu konfliktu se uskutečňovala jednání mezi Chorvaty, Srby i Muslimy. Během těchto jednání byly navrženy plány na poválečné rozdělení území BaH, ale žádný z navrhovaných plánů nebyl přijat všemi stranami konfliktu. Co můžeme označit za selhání mezinárodního společenství je jeho neschopnost reagovat dosti adekvátně na masakr v Sarajevu a Srebrenici. Dalším kritériem humanitární intervence je *autorita*. Jednotky NATO měly oprávnění k užití ozbrojené síly na základě několika rezolucí Rady bezpečnosti. Jednotky na základě rezolucí postupně získávaly větší pravomoci. Poslední kritérium, které zde uvedu je *vedení operace*. Jednotky NATO operovaly na území BaH ve shodě s rezolucemi Rady bezpečnosti.

Závěr

Ve druhé polovině 20. století, kdy vznikaly nové státy, se transformoval charakter válek. Vnitrostátní konflikty, které jsou vedeny příslušníky etnických skupin, vystřídaly ty mezinárodní. Takovéto konflikty mají neblahé dopady zejména na živobytí civilního obyvatelstva. Jelikož Charta OSN neupravuje občanské války, mezinárodní společenství samo netuší, jak na tyto vyhrocené situace reagovat. Nabízí se tedy řešení konfliktu skrze operaci dle Kapitoly VII Charty, kterou je možno spustit pouze se souhlasem té země, na jejímž území má být provedena. Ve většině případů nejsou pověřeny dost silným mandátem, aby mohly nepřívznivou situaci poškozených zlepšit.

Ozbrojený konflikt v Bosně a Hercegovině byla nejkrvavějším střetem na evropském kontinentu od konce druhé světové války. Občanská válka si vyžádala přes dvě stě tisíc mrtvých a téměř dva miliony osob, které se musely přesídlit. Zajímavostí je, že žádná ze stran konfliktu nedocílila svých záměrů a po ukončení války bylo území BaH přiznáno mezinárodnímu společenství do správy. Tento konflikt za sebou zanechal šrám ve vztazích mezi jednotlivými etniky, plný nedůvěry a nenávisti, který je patrný až do současnosti a pravděpodobně se již nikdy plně nezotaví.¹²⁷

Závěrem bych chtěla podotknout, že v dnešní době se mezinárodní společenství spíše odklání od institutu humanitární intervence a je dáována přednost nenásilnému způsobu řešení konfliktu. Pokud tedy nastane porušení lidských práv, pak budou využity mírové prostředky (např. diplomacie) k tomu, aby toto porušení bylo co nejvíce zmírněno. Za zmínku také stojí fakt, že „studená válka“ dávno skončila a mezinárodní společenství dnes řeší jiné problémy než hrozby jadernou válkou.

---

¹²⁷ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 291-293

Zdroje

Monografie

ADLER – NISSEN, Rebecca, GAMMELTOFT – HANSEN, Thomas. *Sovereignty games: Instrumentalizing state sovereignty in Europe and beyond*. New York: Palgrave&Milian, 2008, 265 s.

ALSTON, Philip, MACDONALD, Euan. *Human Rights, Intervention, and the Use of Force*. New York: Oxford University Press, 2008, 294 s.

ANNAN, Kofi, MOUSAVIZADEH, Nader. *Interventions: a life in war and peace*. New York: Penguin books, 2013, 383 s.

BARTOS, Otomar J., WEHR, Paul E. *Using conflict theory: war, peace and the global system*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2002, 219 s.

BELL-FIALKOFF, Andrew. *Etnické čistky*. Praha: Práh, 2003. 327 s.

BELLAMY, Alex J. *Responsibility to Protect*. New York: Cambridge University Press, 2009, 268 s.

BÍLKOVÁ, Veronika. *Odpovědnost za ochranu (R2P): Nová naděje nebo staré pokrytectví?* 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 2010, 177 s.

BOGUSZAK, Jiří a kol. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, 208 s.

BOURDIEU, Pierre. *Nadvláda mužů*. Praha: nakladatelství Karolinum, 2000, 148 s.

DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. vydání. Praha: Linde, 2006, 448 s.

DAWS, Sam, WEISS, Thomas G. *The Oxford Handbook on the United Nations*. Oxford: Oxford University Press, 2007, 842 s.

EVANS, Gareth. *Responsibility to Protect: Ending Mass Atrocity Crimes Once and for All*. Washington DC: Brookings Institution Press, 2008, 349 s.

FILIP, Jan a kol. *Základy státovědy*. 3. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2002. 264 s.

GROTIUS, Hugo. *De iure beili ac pacis*, kniha 2, kapitola 20, odstavec 40. Citováno podle MURPHY, Sean D. *Humanitarian /ntervention: The United Nations in an Evolving World Order*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1996, 448 s.

HASKIN, Jeanne M. a kol. *Bosnia and beyond: the "quiet" revolution that wouldn't go quietly*. 3. vydání. New York: Algora Publishing, 2006, 249 s.

HAVRÁNEK, Jaromír a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 496 s.

HAYNESS, Jeffrey a kol. *World politics: international relations and globalisation in the 21st century*. New York: Routledge. Taylor & Francis Ltd, 2011, 832 s.

HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 388 s.

HLADKÝ, Ladislav. *Bosna a Hercegovina : Historie nešťastné země*. Brno: Doplněk, 1996. 218 s.

HOLZGREFE, Jeff L., KEOHANE, Robert O. *Humanitarian intervention. Ethical, Legal, and Political Dilemmas*. New York: Cambridge University Press, 2003, 350 s.

HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka publishers, 2001, 447 s.

KRASNER, Stephen D. *Sovereignty: Organized hypocrisy*. Princeton: Princeton university press, 1999, 248 s.

MADAR, Zdeněk a kol. *Slovník českého práva*. 3. rozšířené a podstatně přepracované vydání. Praha: Linde, 2002, 1842 s.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné – obecná část*. 7. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2020, 396 s.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné · obecná část*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 216 s.

MRÁZEK, Josef. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r.o., 2005, 444 s.

MURPHY, Sean D. *Humanitarian Intervention: The United Nations in an Evolving World Order*. Pennsylvania: University of Pennsylvania press, 1996, 448 s.

SIMMA, Bruno, a kol. *The Charter of the United Nations: A Commentary*. 2. vydání. New York : Oxford University Press, 2002, 895 s.

ŠESTÁK, Miroslav a kol. *Dějiny Jihoslovanských zemí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, 765 s.

TICHÝ, Luboš, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Sovereignty and integration: paradoxes and development within Europe today*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2010, 184 s.

WELSH, Jennifer M. *Humanitarian Intervention and International Relations*. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2004, 246 s.

WHEELER, Nicholas J. *Saving strangers. Humanitarian intervention in international society*. New York: Oxford University Press, 2000, 352 s.

Odborné časopisy

BARINKA, Roman. Status humanitární intervence v mezinárodním právu. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 9, s. 855-900.

BELLAMY, Alex J., WILLIAMS, Paul D. The New Politics of Protection? Côte d'Ivoire, Libya and Responsibility to Protect. *International Affairs*, 2011, roč. 87, č. 4, s. 825-850.

BÍLKOVÁ, Veronika. The Responsibility to Protect – Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. Recenze. *Mezinárodní vztahy*, 2003, roč. 38, č. 3, s. 98-102.

BUCHANAN, Allen. The Internal Legitimacy of Humanitarian Intervention. *Journal of Political Philosophy*, 1999, roč. 7, č. 7, s. 71-87.

DARCHIASHVILI, Vakhtang. Interpretace článku 51 charty OSN s ohledem na právo na preventivní sebeobranu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, roč. 14, č. 1, s. 40-48.

Donnelly, J. Human Rights, Humanitarian Intervention and American Foreign Policy: Law, Morality and Politics. *Journal of International Affairs*, 1984, roč. 47, č. 3, s. 311-328.

FRANCK, Thomas. *Legality and Legitimacy in Humanitarian Intervention*. In *Humanitarian intervention*. New York: New York University Press, 2005, roč.47, s. 149.

NARDIN, Terry. From Right to Intervene to Duty to Protect: Michael Walzer on Humanitarian Intervention. *The European Journal of International Law*, 2013, roč. 24, č. 1, s. 67-72.

ONDŘEJ, Jan. Význam Haagské mírové konference z roku 1899 pro vývoj práva ozbrojených konfliktů. *Mezinárodní vztahy*, 2000, č. 1, s. 29-35.

PAUL, R. Williams a kol. Preventing Mass Atrocity Crimes: The Responsibility to Protect and the Syria Crisis. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 2012, roč. 45, č. 1, s. 473-503.

POPENKOVÁ, Monika. Sporné případy použití ozbrojené síly a poslední vývoj v oblasti mezinárodněprávní úpravy použití ozbrojené síly. *Právník*. roč. 148, č. 3, s. 309-330.

SCHEFFER, David. Atrocity Crimes Framing The Responsibility to Protect. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 2008, roč. 40, č. 1, s. 111-135.

SCHEU, Harald Ch. Suverenita státu v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*, 2004, roč. 28, č. 2, s. 2-4.

STAHN, Carsten. Responsibility to Protect: Political Rhetoric or Emerging Legal Norm? *The American Journal of International Law*, 2007, roč. 101, č. 1, s. 99-120.

SZENDE, Jennifer. Selective humanitarian intervention: moral reason and collective agents. *Journal of Global Ethics*, 2012, roč. 8, č. 1, s. 63-76.

ŠIPULOVÁ, Katarína a Lenka LAKOTOVÁ. Veronika Bílková: Odpovědnost za ochranu (R2P): Nová naděje nebo staré pokrytectví? *Mezinárodní vztahy*, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 45, č. 3, s. 107-110.

THAKUR, Ramesh. 'No more Rwandas': intervention, sovereignty and the responsibility to protect. *Humanitarian exchange*, 2004, roč. 26, s.7-9.

ULBRICK, J. Trevor a kol. Preventing Mass Atrocity Crimes: The responsibility to Protect and the Syria Crisis. *Case Western Journal of International Law*, 2012, roč. 45, č. 2, s. 473-503.

ZBOŘIL, František. Humanitární intervence – nová praxe mezinárodního společenství. *Mezinárodní právní revue*, 2001, č. 2, s. 115-136.

ZBOŘIL, František. Zásada nepoužití síly jako jedna z hlavních zásad soudobého mezinárodního práva. In *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*. Olomouc : Univerzita Palackého, 1999, s. 183-193.

Internetové zdroje

Declaration on Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and Protection of Their Independence and Sovereignty. G. A. Res. 2131, U. N. Doc. A/6014 [online], 1965 [cit 20 Července 2021]. Dostupné na <http://www.un.org/documents/ga/res/36/a36r103.htm>

EVANS, Gareth. Zodpovědnost chránit [online]. 2002, NATO Review [cit. 19 června 2021]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2002/issue4/czech/analysis.html>

Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora [online]. OSN, [cit. 5. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

Charta OSN, Čl. 2 odst. 4 [online], OSN [cit. 18 Června 2021]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

Charta OSN. Informační centrum OSN v Praze [online]. 2005 [cit. 19 Června 2021]. Dostupné z : <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

ICISS, The Responsibility To Protect [online]. 2001, globalr2p [cit. 16 Června 2021]. Dostupné z: <https://www.globalr2p.org/resources/the-responsibility-to-protect-report-of-the-international-commission-on-intervention-and-state-sovereignty-2001/>

JOHNSON, James T. Moral Responsibility after Conflict. The idea of Jus Post Bellum for the Twenty-First Century. In: PATTERSON, Eric (ed), 2012. Ethics beyond war's end. Washington DC: Georgetown University Press, kap. 1.

JUKL, Marek. Náš seriál, mezinárodní humanitární právo [online], Červený kříž [cit. 12 Června 2021]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/files/files/cz/mhp_vyroci/100Haag.pdf

JUKL, Marek. Ženevské konvence a dodatkové protokoly [online]. Český červený kříž, 2005, 2. vydání [cit. 12 Června]. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/files/files/cz/mhp/konvence.htm>

JUKL, Marek. Ženevské úmluvy, obyčeje a zásady humanitárního práva [online]. 2020 [cit. 13 Května 2021]. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/files/files/cz/edicehnuti/Konvence20.pdf> Novější dokument od JUKLA na stejné téma původní odkaz : <https://www.cervenyriz.eu/files/files/cz/mhp/konvence.htm>

KI-MUN, Pan. Implementing the responsibility to protect [online]. Stanleycenter, 2009, [cit 17 července 2021]. Dostupné z: https://stanleycenter.org/publications/report/ImplementingR2P_Rpt_31610.pdf

Lucinescu, Alexandru. 2012. Revisiting the Deadlock in the UN Security Council over NATO's Intervention in Kosovo- in Fatih Iyiyol, Oguz Uras (eds.) Proceedings of the 1st International Balkan Congress, Istanbul, SSUPublications, 2012, p. 84-109. Dostupné z: https://www.academia.edu/4163265/Revisiting_the_Deadlock_in_the_UN_Security_Council_over_NATO_Intervention_in_Kosovo

NATION, Craig R. War in the Balkans, 1991-2002 [online]. Strategic Studies Institute, 2003, 388 s. [cit. 5 května 2021]. Dostupné z: https://www.files.ethz.ch/isn/101059/War_Balkans.pdf

RIGBY, Vincent. BOSNIA-HERCEGOVINA: THE INTERNATIONAL RESPONSE [online]. 1994 [cit. 19 května 2021]. Dostupné z: <http://publications.gc.ca/CollectionR/LoPBdP/BP/bp374-e.htm#THE%2520UNITED>

Rome Statute Of The International Criminal Court [online], Řím, 17 června 1998 [cit 20 června 2021] https://legal.un.org/icc/statute/99_corr/cstatute.htm

STAŠEK, Bohumil. Učení svatého Augustina o válce [online], Militaria, 23.12.2009 [cit 14 Června 2021]. Dostupné z: <http://www.militaria.cz/cz/clanky/valky-a-valecnici/uceni-sv-augustina-o-valce.html>

Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia [online], 8. prosince 1948, OSN [cit 26 června 2021]. Dostupné z: <https://www.armedconflicts.com/Umluva-o-genocide-t19474>.

Vídeňská úmluva o smluvním právu z roku 1969, článek 53 [online] ,1988[cit. 18 Června 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-15>

Vyhláška ministerstva zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o smluvním právu ze dne 23. Května 1969 [online], zakonyprolidi, 1987, [cit. 18 Června 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-15>

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá humanitární intervencí a legalitou použití síly. Hlavním cílem práce bylo zpracovat tyto pojmy jak z pohledu historického, tak z pohledu různých náhledů uznávaných odborníku na danou problematiku a poté se podívat na konkrétní případ použití humanitární intervence v Bosně a Hercegovině. V první části práce nabízím náhled na humanitární intervenci jako takovou. Poté se věnuji vývoje legality použití síly ve světě a zpracovávám nejdůležitější okamžiky v dějinách, které mají dosah k dnešnímu pojetí. Následně se zaměřuji na koncept Responsibility to Protect a závěrem práce ukazuji na konkrétním případě důležitost humanitární intervence ve válečných konfliktech.

Abstract

This diploma thesis deals with humanitarian intervention and the legality of the use of force. The main goal of this work was to process these concepts both from a historical point of view and from the point of view of various views recognized by experts on the issue and then look at a specific case of humanitarian intervention in Bosnia and Herzegovina. In the first part of the work I offer an insight into humanitarian intervention as such. Then I focus on the development of the legality of the use of force in the world and process the most important moments in history that have an impact on today's concept. Subsequently, I focus on the concept of Responsibility to Protect and at the end of the work I show in a specific case the importance of humanitarian intervention in war conflicts.

Klíčová slova

Humanitární intervence, Bosna a Hercegovina, Charta OSN, Legalita použití síly, Daytonská dohoda, NATO, OSN, Koncept Responsibility to protect, Haagská mírová konference, Ženevská dohoda, Ženevské úmluvy

Key words

Humanitarian intervention, Bosnia and Herzegovina, UN Charter, Legalization of a use of force, Dayton agreement, NATO, UN, Responsibility to protect, Hague peace conference, Geneva agreement, Geneva convention